

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Filozofická fakulta

PŘEKLAD NEZISKOVÉ ORGANIZACE
(komentovaný překlad z češtiny
do ruštiny s glosářem)

Bakalářská diplomová práce

2012

Kristýna Staňková

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
Filozofická fakulta

PŘEKLAD NEZISKOVÉ ORGANIZACE
(komentovaný překlad z češtiny
do ruštiny s glosářem)

Translation of non-profit organization (translation from Czech
to Russian with commentary and glossary)

Bakalářská diplomová práce

Katedra slavistiky

Vedoucí práce: PhDr. Ladislav Vobořil, Ph.D.

Autor: Kristýna Staňková

Olomouc 2012

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: "Překlad neziskové organizace (komentovaný překlad z češtiny do ruštiny s glosářem)" vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce PhDr. Ladislavu Vobořilovi, Ph.D., a PhDr. Mileně Machalové za konzultace, rady a připomínky, které mi během psaní bakalářské práce poskytli.

Obsah

Úvod	6
1 Vývoj rozvojové spolupráce v České republice i ve světě	7
1.1 Rozvoj.....	7
1.2 Rozvojová a humanitární pomoc.....	8
1.3 Rozvojová spolupráce.....	8
1.3.1 Aktéři rozvojové spolupráce.....	8
1.3.2 Hlavní témata rozvojové spolupráce.....	9
1.3.3 Úspěchy a vize rozvojové spolupráce.....	10
1.4 Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky.....	10
1.4.1 Priority zahraniční rozvojové spolupráce ČR.....	10
1.4.2 Formy zahraniční rozvojové spolupráce ČR.....	11
1.4.3 Aktéři české rozvojové spolupráce.....	11
2 Odborný styl	13
2.1 Podstyly a žánry odborného stylu.....	14
2.2 Zvláštnosti odborného stylu.....	15
3 Terminologie	18
3.1 Termíny.....	18
3.2 Tvorba termínů.....	18
4 Překlad	22
4.1 Metody překladu.....	23
4.1.1 Překlad na úrovni slov.....	23
4.1.2 Překlad na úrovni slovních spojení.....	24
5 Komentář k překladu neziskové organizace	25
5.1 Překlad termínů.....	25
5.2 Překlad podstatných jmen.....	27
5.2.1 Překlad geografických názvů.....	27
5.2.2 Překlad názvů institucí a organizací.....	28
5.3 Překladačské transformace.....	28
5.3.1 Lexikální transformace.....	29
5.3.2 Gramatické transformace.....	29
Závěr	35
Резюме	37
Anotace	41
Bibliografie	42
Seznam příloh	44
Příloha 1	45
Příloha 2	55
Příloha 3	67

Úvod

Tématem a zároveň názvem této bakalářské práce je *Překlad neziskové organizace (komentovaný překlad z češtiny do ruštiny s glosářem)*. Rádi bychom se v této práci věnovali tématu rozvoje, rozvojové pomoci a rozvojového vzdělávání. Domníváme se totiž, že rozvojová spolupráce a pomoc je v současné době ve světě nezbytná. Výběr tohoto tématu ovlivnil také fakt, že se problematikou rozvoje málo zabýváme z hlediska jazykového srovnání češtiny a ruštiny.

Naše bakalářská práce se bude skládat z pěti kapitol. Materiál budeme čerpat z poznatků získaných z odborné literatury, která se věnuje charakteristice a jazykovému rozboru odborného stylu, popisu terminologie a tvorbě termínů, metodám překladu a jeho problematice. V první kapitole se zmíníme o tématu rozvojové spolupráce a budeme se opírat o internetové zdroje, které uvedeme v kapitole.

Hlavní částí této práce bude komentář k překladu neziskové organizace, který vytvoříme na základě překladu profilu neziskové organizace Agentury humanitární a rozvojové pomoci Olomouckého kraje, o.p.s. z češtiny do ruštiny. Tato nezisková organizace působí v oblasti rozvojového vzdělávání a rozvojové pomoci. Vytvoříme také glosář obsahující terminologii z překladu dané oblasti. K překladu použijeme několik slovníků, jak česko-ruských, tak i výkladových. A pokusíme se přeložit text pomocí znalostí metod překladu. V závěru práce shrneme výsledky, ke kterým dospějeme na základě analýzy a rozboru přeloženého textu z této oblasti.

Cílem této práce bude tedy analýza odborného textu z oblasti rozvojové pomoci a spolupráce včetně překladu z češtiny do ruštiny, vytvoření glosáře k terminologii obsažené v překladu a především komentář k překladu s určením problematických míst, kterým jsme čelili během samotného překládání.

1 Vývoj rozvojové spolupráce v České republice i ve světě

1.1 Rozvoj

Pojetí rozvoje bylo v 50. a 60. letech minulého století spojeno s ekonomickým růstem západních zemí. Nicméně tendence růstu v ekonomice, a tím pádem i růst životní úrovně, byla chápána jako samozřejmost i pro ostatní země. Předpokládalo se tedy, že ostatní země dosáhnou stejné úrovně jako západní státy. Ty země, které dosáhly ekonomického růstu, se označily za rozvinuté, ostatní státy za rozvojové. Původním záměrem bylo, že rozvinuté státy finančně pomohou rozvojovým s tím, že rozvojové země taktéž projdou stejným vývojem. Avšak tato vize se nesplnila.

V 70. letech se začala tato teorie zpochybňovat. Hlavním důvodem byly rozdíly mezi bohatou a chudou částí světa, které se mnohonásobily. Také proto přišla na svět nová teorie - zaostalost jedné části světa je způsobena následky rozvoje druhé části. Teorie je založena na tvrzení, že jednotlivé části světa jsou na sobě ekonomicky závislé. Zejména pak rozvojové země na rozvitých. Ovšem tato teorie se v praxi také neosvědčila.

V 80. letech se společnost věnovala otázce, zda je rozvoj pouze v hospodářství vyhovující pro všechny vrstvy lidí. Objevily se názory, které se týkaly myšlenek, že svět by neměl dosáhnout pouze ekonomické vyspělosti. Rozvoj by měl projít všemi sférami, tak aby měl pozitivní vliv na kvalitu života. Díky tomuto názoru na rozvoj se objevila další tvrzení s ním spojená, že není možné uplatnit jeden model rozvoje ve všech částech světa. Zdůrazňovalo se, že rozvoj má být dlouhodobě udržitelný, tedy zaměřený na populaci. Nicméně v 80. letech došlo, mimo jiné, ke zhoršení životní úrovně a zastavení rozvoje v některých částech světa. Rozdíly mezi bohatou a chudou vrstvou lidí na světě se ještě více prohloubily. V současnosti se všechny předešlé teorie rozvoje uplatňují v různých institucích různou měrou. Žádná z nich nebyla popřena (Člověk v tísní, o.p.s., 2008, s. 102-103).

Rozvoj se může měřit různými způsoby. Existuje řada ukazatelů pro srovnání životní úrovně. Nejužívanějším je hrubý domácí produkt (HDP) a hrubý národní produkt (HNP). Ovšem ani jeden z nich nevykazuje úroveň kulturní, enviromentální či politickou. Jsou zaměřeny pouze na finanční ekonomiku daného státu. Rozvojový program OSN proto vytvořil nový ukazatel rozvoje – Index lidského rozvoje (Human Development Index - HDI). Index

lidského rozvoje vykazuje jak sociální, tak ekonomickou úroveň obyvatel dané země. A můžeme tedy říci, že je zatím nejměřitelnějším ukazatelem životní úrovně (tamtéž, s. 104).

1.2 Rozvojová a humanitární pomoc

Rozvojová pomoc je určena rozvojovým zemím, které jsou na ni závislé kvůli nedostatku vlastních zdrojů. Rozvojová pomoc je poskytována ve formě peněz, materiálů, vzdělávání, zdravotnické péče atd. ze státních rozpočtů vyspělých zemí (tamtéž, s. 106).

Humanitární pomoc je krátkodobá pomoc, která reaguje na humanitární krizi. Napomáhá lidem, kteří jsou zasaženi přírodní katastrofou nebo lidmi zaviněnou událostí, uspokojit jejich základní potřeby a navrátit jejich kvalitu života do původní podoby před krizí. Mezi hlavní cíle humanitární organizace patří ochrana lidských životů, zmírnění jejich útrap a respekt vůči lidské důstojnosti (tamtéž, s. 109-110).

1.3 Rozvojová spolupráce

Pojem rozvojová spolupráce vznikl po druhé světové válce. Spolupráce byla zaměřena na sledování dlouhodobých ekonomických a sociálních podmínek méně vyspělých států. Také se snažila najít způsob, jak tyto podmínky zlepšit. Značný vliv má na rozvojovou spolupráci globalizace. Ta způsobuje nerovnováhu v šíření ekonomické a politické moci v jednotlivých částech světa. Proto je hlavním cílem rozvojové spolupráce je tyto ekonomické a sociální rozdíly mezi jednotlivými částmi světa minimalizovat (tamtéž, s. 111).

1.3.1 Aktéři rozvojové spolupráce

Za aktéry rozvojové spolupráce se považují především vlády vyspělých západních zemí, dále jejich protějšky v rozvojových zemích a v neposlední řadě konkrétní příjemci. Důležitou roli však nehrají pouze oni, ale jde o skupinu všech účastníků, kteří se na rozvojové spolupráci účastní. Každý z nich je zodpovědný za specifickou oblast problémů (tamtéž, s. 111).

- Mezinárodní finanční instituce – do této skupiny patří Mezinárodní měnový fond, Světová banka a další nadnárodní finanční instituce. Tyto instituce regulují a rozvíjejí globální ekonomický trh a napomáhají rozvojovým zemím.

- Agentury OSN – hlavní organizace z této oblasti je Rozvojový program OSN (UNDP), dále Světová zdravotnická organizace (WHO) a Dětský fond (UNICEF). Rozhodování o otázkách rozvoje a jejich řešení u těchto organizací je značně omezeno z důvodu financování z členských států.
- Vlády – vlády konkrétních států jsou důležitými aktéry rozvojové spolupráce. Vlády jako členové mezinárodních institucí ovlivňují jak pozitivně, tak i negativně vývoj a průběh rozvojové spolupráce. Vlády se zajímají především o tok a objem financí, které jsou určeny na pomoc rozvojovým státům.
- Evropská unie – již od svého založení se věnovala pomoci druhým státům, ze začátku koloniím členských států a později i nezávislým státům. Cílem Evropské unie byl ekonomický a lidský rozvoj. Prostředky na rozvojovou spolupráci jsou čerpány z Evropského rozvojového fondu. Kromě již zmíněného fondu se finance odebírají i z obecného rozpočtu EU.
- Veřejnost, nevládní organizace, občanská hnutí - tito aktéři v západních zemích mají značný vliv na rozvojovou spolupráci a neustále jejich vliv roste.
(tamtéž, s. 111-112).

1.3.2 Hlavní témata rozvojové spolupráce

Rozvojová spolupráce zahrnuje tři základní problémy:

- Populační růst - během posledních 150 let se populace na světě několikrát znásobila. V současné době žije na této planetě okolo 7 miliard lidí. Populační exploze je zařazena do hlavních problémů rozvojové spolupráce už jen proto, že se jedná o nárůst obyvatel z nadpoloviční většiny v rozvojových zemích.
- Ekonomická nerovnováha – v roce 2006 uvedla Světová banka údaje, které vykazovaly poměr HDP mezi bohatým a chudým světem. Tři čtvrtiny HDP připadly na bohatou část světa, jedna čtvrtina na chudou. Což znamená, že většina obyvatel žije pod hranicí chudoby. Problémem je tedy nezmenšující se rozdíl mezi bohatým Severem a chudým Jihem.
- Životní prostředí a energetické zdroje – posledním základním problémem rozvojové spolupráce je životní prostředí a s ním spojené otázky skleníkového efektu, rozšiřování pouští, úbytku lesů a pralesů, změny klimatu, znečištění vody, ovzduší a půdy atd. (tamtéž, s. 112-113).

1.3.3 Úspěchy a vize rozvojové spolupráce

Ačkoli historie rozvojové spolupráce není příliš dlouhá, během ní se uskutečnila řada úspěšných projektů. Obecně rozvojová spolupráce zmírnila některým částem světa pocit izolace. Mimo jiné umožnila přístup lidem ke vzdělání a k základní zdravotní péči. V posledních letech je vyvíjen tlak na některé vyspělé státy, aby odpustily některým nejchudším zemím státní dluhy. Rozvojová spolupráce zahájila boj proti HIV a jejímu šíření v afrických a v některých asijských státech. I přesto, že některé projekty nebyly plně úspěšné a dlouhodobě udržitelné, rozvojová spolupráce má v dnešním světě hluboký smysl a měli bychom jí věnovat značnou pozornost (tamtéž, s. 117).

1.4 Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky

České fórum pro rozvojovou spolupráci formuluje zahraniční rozvojovou spolupráci následně: „Zahraniční rozvojová spolupráce (ZRS) je v širším smyslu ucelenou vládní politikou vůči partnerským rozvojovým a transformujícím se zemím, v užším slova smyslu představuje pomoc českého státu vyjádřenou transferem financí, materiálu a expertní či technické pomoci za účelem dlouhodobě udržitelného rozvoje partnerských zemí“ (Dostupný na: http://www.www.fors.cz/cz/Rozvojova-spoluprace/ceska_politika).

Zahraniční rozvojová spolupráce ČR má významné postavení na mezinárodním poli v oblasti řešení globálních problémů. Primárním cílem rozvojové spolupráce ČR je omezení chudoby v rozvojových zemích. Sekundárním pak budování a udržení dobrých vztahů s rozvojovými zeměmi a zajištění bezpečnostních, ekonomických a enviromentálních zájmů ČR (Člověk v tísni, o.p.s., 2008, s. 127).

Historie zahraniční rozvojové spolupráce sahá již do let před rokem 1989. Ovšem tato spolupráce byla zaměřena na spolupráci během studené války. Od 90. let se ČR začleňovala do různých mezinárodních organizací a rozvojová spolupráce se tedy od té doby začala rozvíjet (tamtéž).

1.4.1 Priority zahraniční rozvojové spolupráce ČR

Zahraničně politické zájmy ČR jsou rozděleny na dvě hlavní priority. Na teritoriální a sektorové. Stanovení priorit spolupráce umožňuje přehled a plánování aktivit aktérů rozvojové spolupráce (Člověk v tísni, o.p.s., 2008, s. 131).

- a) Teritoriální priority – stanovuje je vláda ČR podle návrhu Ministerstva zahraničních věcí. Tyto priority se dále rozdělují podle určitých kritérií. Nicméně zahraniční rozvojová

spolupráce se od roku 2006 směřuje do těchto prioritních zemí: Angola, Zambie, Vietnam, Mongolsko, Jemen, Moldavsko, Bosna a Hercegovina a Srbsko.

- b) Sektorové priority – také stanovuje vláda ČR podle návrhu Ministerstva zahraničních věcí na základě komparativních výhod ČR. Za prioritní sektory můžeme označit: migraci, průmysl, vzdělávání, zdravotnictví, zemědělství, životní prostředí a udržitelný rozvoj (tamtéž).

1.4.2 Formy zahraniční rozvojové spolupráce ČR

Zahraníční rozvojová spolupráce se dělí na dva typy – dvoustranná a mnohostranná, dle způsobu realizace:

- a) Dvoustranná spolupráce – cílem dvoustranné spolupráce jsou víceleté programy spolupráce s prioritními zeměmi. Jako příklady dvoustranné spolupráce můžeme uvést: projekty, vládní stipendia, humanitární pomoc, pomoc uprchlíkům a odpouštění dluhů.
- b) Mnohostranná spolupráce – je vyvíjena pomocí mezinárodních organizací či mezinárodních finančních institucí. Podmínka této spolupráce je ovšem soulad priorit a zájmů ČR s prioritami a zájmy ostatních organizací. Patří sem: příspěvky do mezinárodních organizací a zapojení českých specialistů do mezinárodních organizací (Člověk v tísni, o.p.s., 2008, s. 132).

1.4.3 Aktéři české rozvojové spolupráce

Rozvojová spolupráce ČR je financována ze státního rozpočtu a je do ní zapojena řada státních institucí, kromě nich i soukromé a nevládní instituce. Hlavním aktérem rozvojové spolupráce ČR je vláda ČR. Ta schvaluje koncepce a návrhy zahraniční rozvojové spolupráce, priority, programy a další. Hlavním koordinačním orgánem je pak Ministerstvo zahraničních věcí ČR, v rámci kterého působí i odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci. Do zahraniční rozvojové spolupráce bylo v roce 1995 deset dalších ministerstev.

Kromě ministerstev a vlády ČR jsou dalšími aktéry rozvojové spolupráce Česká rozvojová agentura, ze soukromého sektoru to jsou české firmy, které se zaměřují na různé oblasti rozvoje a v neposlední řadě nevládní organizace, které jsou důležitým partnerem při realizaci zahraniční rozvojové spolupráce. Jedná se o české neziskové organizace, které se zabývají rozvojem pomocí a spoluprací, vzděláváním a výchovou a humanitární pomocí. Všechny tyto neziskové organizace jsou sdruženy v Českém fóru pro rozvojovou spolupráci.

Přestože je zahraniční rozvojová spolupráce ČR na vzestupu, má za sebou již několik úspěšných projektů a programů. V současné době je její prioritou transparentnost a efektivita (Člověk v tísni, o.p.s., 2008, s. 133-136).

2 Odborný styl

Než začneme tvořit komentovaný překlad a glosář k textu odborného stylu je nezbytné, abychom v krátkosti pojednali o stylu odborném a uvedli, co někteří lingvisté chápou pod pojmem odborný styl. Dále také uvedeme, čím se odborný styl vyznačuje a jak se člení na jednotlivé podstyly a žánry.

Každý jazyk se po stylistické stránce dělí na tzv. funkční styly. Z hlediska překládání je vhodné seznámit se s jednotlivými funkčními styly jak v jazyce výchozím, tak v jazyce cílovém. Je také zapotřebí vědět, jak se konkrétní styly liší po stránce lexikální, syntaktické i gramatické. Funkční styly se nejčastěji dělí na styl odborný, styl publicistický, styl administrativní, styl umělecký a na styl prostě sdělovací. Funkční styly tvoří rysy řeči, zejména pak cíl a zaměření jazyka. Odborný styl je jedním ze základních funkčních stylů a podle D. Knittlové také základním stylem věcné literatury. Odborný styl je někdy nazýván stylem vědy a techniky nebo, podle slovenského stylisty Mistríka, také stylem administrativním či stylem naučným (Mistrík, 1977. In: Knittlová a kol., 2010, s. 148). Naučný styl se dále větví na vědecký a popularizační styl (tamtéž).

A. A. Radugin tvrdí, že odborný styl jazyka vystupuje jako jeho zprostředkovatel, který řídí odbornou sféru. Na základě stylu odborného se tvoří odborné texty. Předmětem obsahu odborných textů je tedy sama věda (Radugin, 2004, s.114).

Bronislava Grygová uvádí v publikaci *Překlad a překládání*, že hlavním cílem odborného textu je podávat přesnou, jasnou a relativně úplnou informaci. Funkcí takových stylů je odborně sdělná. Mezi hlavní rysy odborného stylu patří přesnost, pojmovitost, jednoznačnost, neemotivnost a značná explicita. Vlastnostmi odborného stylu jsou pak: spíše písemná forma, monologická forma, veřejnost jako adresát, pojmovost, přesnost, zřetelnost, soustavnost a odbornost. Typické pro odborný text je také trichotomická architektonika, tj. každý takový text tvoří úvod, jádro sdělení a závěrečné shrnutí. Avšak texty jednotlivých vědních disciplín se do jisté míry liší, zejména pak humanitní věda od vědy přírodovědné (Grygová, 2010, s. 206).

Lingvistka Čechová rozděluje odborný styl podle druhu věd, které jsou zmíněné výše, takto: „Texty společenskovední jsou formálně méně ustálené, jsou variabilnější při volbě slohových postupů a v kompozici, kde hraje důležitou roli úvaha, uplatňují se v nich i některé

prostředky stylu uměleckého. Texty věd exaktních směřují k modelovosti formy a formalizaci vyjádření a je v nich častý popis a výklad“ (Čechová, Minářová, Krčmová, Chloupek, 2003, s. 150).

Tuto charakteristiku odborného stylu můžeme doplnit poznatky profesorky H. Flídrové: „Odborný styl se vyznačuje oficiálností a širokou adresností. Odborné texty sdělují odborné informace, předpokládá se v nich proto logická kompozice, přesnost, jednoznačnost, důslednost a důkaznost, čemuž odpovídá také specifikace jejich jazykových prostředků. Pro odborný styl jsou příznačné delší věty i souvětí, která jsou často poněkud schematická a stereotypní“ (Flídrová, 2001, s. 17).

Bronislava Grygová uvádí, že jazyk textu odborného stylu má výlučně informativní formu, a tudíž by jeho podoba měla být co nejméně nápadná. Důležitá je také grafická úprava textu, která napomáhá porozumět textu (Grygová, 2010, s. 208-209).

2.1 Podstyly a žánry odborného stylu

Odborný styl se stejně jako i jiné funkční styly dělí na podstyly a žánry. Radugin ve své publikaci *Русский язык и культура речи* (A. A. Radugin, 2004, s.118-119) vyděluje jednotlivé podstyly a žánry podle následujících kritérií: podle cíle a podle adresáta. Prvním z nich je podstyl odborný. Texty tohoto podstylu jsou tvořeny odborníky a jsou určeny opět odborníkům. Cílem těchto textů je seznámit odbornou veřejnost s novými poznatky. Mezi žánry podstylu naučného patří například diplomová práce, referát, odborný článek, disertační práce a jiné. Další podstyl je podstyl vědecký. Texty jsou zaměřeny na laiky v daném odvětví vědy a odlišují se od textů odborného podstylu. A to svým úkolem, který je obeznámit posluchače či čtenáře se studijním předmětem určité vědy, ne s vědou jako takovou. Texty by měly být psány tak, aby byly studentům srozumitelné a snadno zapamatovatelné. Mezi tyto texty patří např. učebnice, metodická příručka, přednáška, konspekt a další. Podstyl popularizační je také určen osobám, které nejsou odborníky. Hlavním cílem těchto textů je podat čtenářům nebo posluchačům odborné znalosti populární, srozumitelnou a dostupnou formou. Žánry popularizačního podstylu jsou: článek, kniha, přednáška.

Dagmar Knittlová dodává, že do popularizačního stylu zasahují jazykové prostředky hovorového, někdy také publicistického stylu. Texty tohoto podstylu používají bohatšího členění textu, věty jsou kratší a terminologie v textech není příliš speciální (Knittlová a kol., 2010, s. 150).

2.2 Zvláštnosti odborného stylu

Odborný styl se odlišuje od ostatních funkčních stylů svými specifickými rysy, a to zejména po stránce lexikální, gramatické a syntaktické. Jelikož překládáme text z češtiny do ruštiny, čerpáme z literatury autorů, kteří se touto problematikou zabývají z hlediska ruštiny-češtiny a obráceně. Lingvista Dušan Žvábek ve své publikaci *Úvod do teorie překladu (pro rusisty)* uvádí následující zvláštnosti odborného stylu (Žvábek, 1998, s. 23-26) :

Lexikální zvláštnosti odborného stylu

Pro jazyk odborného textu existuje specifická abstraktní slovní zásoba, která se dělí do čtyř vrstev: ustálená, obecně vědecká, obecně terminologická (polospeciální) a terminologická (Žvábek, 1998, s. 23).

Podle A.A. Radugina téměř každé slovo v textu odborného stylu vyjadřuje širší význam nebo abstraktní jev. Dále uvádí, že obecnost a abstraktnost jazyka odborného stylu se vyjadřuje zvýšeným využitím slov ve středním rodě, a to podstatných jmen s abstraktním významem (A.A. Radugin, 2004, s.120-121): *количество, явление, изменение, свойство* (tamtéž, s. 121).

Co se týče podstatných jmen ženského a mužského rodu, vyskytují se také zejména v abstraktní podobě: *процесс, масса, результат, возможность* (tamtéž, s. 121).

Abstraktní podstatná jména v odborném stylu vystupují v podobě termínů. Z přídavných jmen se hojně využívají jmenné tvary z důvodu vyjádření neměnné vlastnosti předmětu (tamtéž, s.121): *Температура жидкости измерена... .*

Gramatické zvláštnosti odborného stylu (Žvábek, 1998, s. 24-25)

Pro odborný styl jsou typické následující jevy z hlediska gramatického. První z nich je tvar 1. osoby množného čísla se zájmenem „my“, které se povětšinou vypouští: *Мы рассмотрим данные результаты... x Рассмотрим данные результаты... .*

Dále je to široké využití zobecněných osobních vět, avšak bez vystupujícího osobního zájmena, s přísudkem ve tvaru 3. osoby množného čísla: *Настоящим качеством гарантируют срок эксплуатации данного товара.*

Výrazná je v textech také značná synonymie vět - záměna osobních vět neosobními: *Мы можем добавить... x Можно добавить... .*

Hojně se využívají pasivní konstrukce a zvrtná slovesa s koncovkou –ся: *указывается, считается, называется* (Žváček, 1998, s. 25).

Dále je možné se setkat s častějším výskytem neosobních vět: *Следует напомнить...* (Žváček, 1998, s. 25).

V textech odborného stylu se čteně užívají přechodníkové obraty a také přídavná jména slovesná.

Jmenný charakter odborného stylu (Žváček, 1998, s. 24)

Mezi zvláštnosti odborného stylu patří i jeho jmenný charakter – v jazyce odborného stylu převládají jména podstatná a jména přídavná. Tento nominativní způsob se projevuje zejména širokým využitím verbonominálních slovních spojení, které mají formální význam: *подвергать анализу, находиться в зависимости* (Žváček, 1998, s. 24).

Dále na větší snaze používat tvary genitivu. Přísudek jmenný se sponou mívá převahu nad přísudkem slovesným – nejvíce používané spony, sponová, ale i polosponová slovesa jako jsou například: *являться, быть, становиться, называться* (Žváček, 1998, s. 24).

Hojně užívané jsou také předložkové pády s významem příslovečného určení místo vedlejších vět: *при ревизии...* .

Spojování vět a jejich částí (Žváček, 1998, s. 25)

V jazyce odborného stylu jsou typické konstrukce se zřetelně vyjádřeným spojením mezi jednotlivými částmi věty. Odborný jazyk je bohatý jak na souřadící, tak na podřadící spojky nebo na spojovací slova, jako jsou: *ввиду того что, благодаря тому что, вследствие чего, несмотря на то что, в то время как, в соответствии с чем* (Žváček, 1998, s. 25).

Ve velké míře jsou zde zastoupeny vsuvky, vysvětlivky, vložené výrazy a další obraty nejrůznějších typů, která vyjadřují domněnku nebo stupeň věrohodnosti: *действительно, конечно, вероятно* (Žváček, 1998, s. 25).

Také se často používají obraty, které poukazují na pramen sdělení: *по сообщению, по мнению автора, на наш взгляд* (Žváček, 1998, s. 25).

Pro znázornění sjednocení a logiky se hojně používají tzv. konstrukce spoje: *прежде всего, вместе с тем, в заключение, следует указать, интересно отметить* (Žváček, 1998, s. 25).

Tímto je možné shrnout a doplnit vlastnosti a charakter odborného stylu, které uvádějí autoři *Cvičebnice překladačství a tlumočnictví pro ruštináře* (Vysloužilová a kol., 1993, s. 10): převaha jmen podstatných a přídavných, především slovesného původu; bohatost textu na slova a slovní spojení terminologického charakteru; užívání abstraktní slovní zásoby; používání slov v přímém, nominativním významu; bezprostřední slovosled ve větách; převaha souvětí, obzvláště souvětí podřadných; uspořádaný systém vazeb mezi částmi textu, logická posloupnost interpretace, sjednocení oddělených vět s více rozsáhlými syntaktickými jednotkami (odstavec), užití odborných spojovacích slov (spojek, vsuvek atd.).

3 Terminologie

Odborný styl tvoří většinu spisovného jazyka. Terminologie je tedy součástí slovní zásoby spisovného jazyka. V každém spisovném jazyce se neustále rozvíjí slovní zásoba. Tím pádem se rozvíjí i odborný jazyk a s ním odborné názvosloví. Pro odborný styl jsou z lexikálního hlediska typické termíny a odborná slovní zásoba obecně. Vyjadřování v textech odborného stylu lze rozdělit do dvou hlavních složek. První z nich je všeobecný jazykový základ, který je společný pro celý spisovný jazyk. Druhou složkou je odborné názvosloví. K porozumění odborného názvosloví v daném oboru je nutné mít určitý stupeň vzdělání nebo alespoň částečnou orientaci v příslušném oboru (Poštolková, Roudný, Tejnor, 1983, s. 10-11).

3.1 Termíny

Pro vymezení pojmu termín existuje řada definic. Uvedeme si jen několik z nich: „Termín (odborný název) je pojmenování pojmu v systému pojmů některého vědního nebo technického oboru.“ (Poštolková, Roudný, Tejnor, 1983, s. 24). Lingvista Dušan Žváček vysvětluje pojem termínu takto: „Termín je pojmenování určitého pojmu v určité oblasti vědy, která je vymezena odbornou specializací.“ (Žváček, 1994, s. 33).

Termíny bývají obvykle jednoznačné, nejsou závislé na kontextu a lze jich tedy užít i izolovaně. Jeden z hlavních znaků termínu je jeho pojmenovávací funkce. Mezi další charakteristické znaky patří intelektuálnost, nejsou expresivní a nevyjadřují citové zabarvení. Termíny fungují jako pojmenovací jednotky, povětšinou pouze v jednom oboru a zřídka se setkáváme se stejnými termíny v různých odvětvích. Takové termíny se označují jako terminologická homonyma. Termíny se vytvářejí speciálně pro daný obor, někdy se může stát, že je slovo převzaté z běžného jazyka a vznikne tak nový termín v určitém oboru. Hlavní rozdíl mezi termínem a netermínem lze vysvětlit tím, že význam termínu je přesněji vymezen než význam pojmenování v jiné vrstvě slovní zásoby. Můžeme se setkat i s tzv. poloterminem. Jedná se o pojmenování s odborným zabarvením a se širokým významem. Někdy se poloterminy označují jako mezioborové termíny (Poštolková, Roudný, Tejnor, 1983, s. 24-30).

3.2 Tvorba termínů

Pro vytváření odborných názvů ve všech jazycích existuje celá řada způsobů a jazykových prostředků, kterých lze použít. Některé se využívají v současné době častěji, jiné

méně. Záleží i na vědním oboru, ve kterém se termín utváří. Rozhodli jsme se věnovat tuto kapitolu především české terminologii, i když lze zaznamenat jisté rozdíly v češtině a ruštině. V publikaci *O české terminologii* autoři uvádějí několik způsobů. Jedná se o morfologické tvoření, o syntaktickou, sémantickou tvorbu a o přejímání slov z cizích jazyků (Poštolková, Roudný, Tejnor, 1983, s. 34-61):

Morfologické tvoření termínů

- a) Odvozování slov - Derivace (Poštolková, Roudný, Tejnor, 1983, s. 36-42):

Termíny se tvoří pomocí tzv. afixace neboli pomocí předpon (prefixů), přípon (sufixů) a koncovek. Derivace patří mezi nejvyužívanější způsob tvoření termínů v češtině. Při vytváření nových termínů se používají produktivní (*např. produktivní přípona –ost, předpona ne-*) i neproduktivní prostředky (*např. přípony –mo, -dlo, -ivo,...*). Někdy se ovšem může stát, že při systémovém tvoření názvů původní části složenin mohou přijít o charakter komponentů a nabýt tak charakter předpon nebo přípon. Jsou to tzv. prefixoidy a sufixoidy (*přípony –měr, -pis,...*). Většinou se jedná o prostředky cizího původu (*např. přípona –fikace*).

- b) Skládání slov - Kompozice (tamtéž, s. 42-46):

Kompozice je složení slova zejména ze dvou částí. Užívá se dvou motivačních znaků, kde jeden znak vyjadřuje rodový pojem a druhý znak má rozlišovací vlastnost. Výhodou kompozice je celkem přesné vyjádření skutečnosti. Nevýhodou je, že termíny takto utvořené jsou nepohodlné ke čtení a k výslovnosti. Proto z nich lze vytvořit tzv. triviální názvy, názvy obchodní, které jsou kratší: *ketophenylbutazonum – ketazon* (tamtéž, s. 43).

Existují také tzv. hybridní složeniny, které vznikají spojením domácí složky se složkou přejatou: *mikrovlna, fotolampa* (tamtéž, s. 44).

Někdy se ovšem tyto složeniny hodnotí jako pojmenování hovorová.

- c) Zkracování – Abreviace (Poštolková, Roudný, Tejnor, 1983, s. 46-49):

Zkratková slova a zkratky mají významnou úlohu v odborném vyjadřování. Vytvářejí se odebráním hlásek ze začátku slova, z konce nebo jsou někdy zkratky také smíšeného typu. Existují zkratky hláskové (*polyvinylchlorid – PVC*), zkratky slabičné (*složenina slov textil a silon = tesil*). Mnoho zkratek je užíváno mezinárodně (*laser – light of amplifier with*

stimulated emission of radiation). V odborné vrstvě se setkáváme s první částí složených slov v podobě názvů (*foto – fotoaparát, auto – autodrom*). Hlavní výhodou zkratkových slov je snažší výslovnost a v jednodušším zařazení slova do kontextu. Zkratková slova mají pádové koncovky na rozdíl od zkratků iniciálních a jsou tzv. nosná (jsou schopna stát se základem pro vytváření odvozenin). K odbornému vyjadřování patří také symboly, které jsou jedním z charakteristických rysů odborného jazyka. Jedná se především o různé veličiny a jednotky (*W=watt, km=kilometr*).

Syntaktické tvoření termínů

Syntaktické tvoření termínů lze vysvětlit jako syntaktické spojení slov, které jsou ve společném vztahu a tvoří tak spolu gramatický i lexikální celek. Terminologická sousloví mohou být také nahrazena jednoslovným pojmenováním (*tabletovací lis – tabletovačka*), ale jednotlivé členy sousloví nahradit synonymy nelze. Proto mají terminologická sousloví pevně stanovený pořádek slov. Termíny syntaktickým způsobem mohou vznikat ze dvou nebo tří slov (Poštolková, Roudný, Tejnor, 1983, s. 49-53).

V současné době se objevuje tendence nahrazovat volná slovní spojení těsnějšími (*skok do dálky – skok daleký*). Často se projevuje tzv. univerbizace, nahrazení víceslovného pojmenování jednoslovným. A to buď nahrazením sousloví složeninou: *hutnictví kovů – kovohutnictví* (tamtéž, s. 53) nebo odvozeninou: *počítací stroj – počítač* (tamtéž, s. 53).

Sémantické tvoření termínů

a) Zpřesňování významu slov z běžně sdělovacího jazyka (Poštolková, Roudný, Tejnor, 1983, s. 53-54):

K tvoření termínů se často používají pojmenování z vrstev běžně sdělovacího jazyka. Takovýmto způsobem se může vytvořit termín z jakéhokoliv pojmenování, pokud se ho začne užívat v odborném jazyce v určitém odvětví s vymezeným významem (*např. rodinný dům*).

b) Metaforické a metonymické přenášení slov – významů (tamtéž, s. 54-57):

Pro tvoření termínů lze použít i existující pojmenování pro jiný pojem na základě některých shodných znaků nebo na základě jejich věcné souvislosti. Jedná se o metaforické a metonymické přenesení významu slov. Metafory se v terminologii využívají pouze tehdy,

když už nebudí asociaci k původnímu pojmenování (*např. slovo kanál – označuje odpadní stoku, vodní stavbu, televizní stanici*).

V současnosti se setkáváme s metaforami čím dál více, zejména pak v oborech, kde je silný vliv angloamerické literatury. Často se stává, že překladatel termín vytvoří tzv. kalkováním. Jedná se o doslovný překlad (*memory – paměť, key – klíč*). Metonymie při tvoření termínů se užívá poměrně často. Nejčastěji se využívá k pojmenování dějových podstatných jmen (*skluz = sklouzávání/trat'*). Ovšem může se stát, že metonymicky utvořený termín označuje dva různé pojmy, někdy i v jednom vědním oboru a lze je tak od sebe rozlišit neskadno.

Přejímání slov a názvů z cizích jazyků

Neustálý rozvoj vědy vede k vytváření nových termínů. Přejímání slov z cizích jazyků je jeden z nejpoužívanějších způsobů tvoření odborné slovní zásoby. V současnosti i v historii se v různých oborech využívaly různé cizí jazyky k přejímání. Jako se dnes nejvíce přejímá z angloamerické literatury, dříve hrály důležitou roli především francouzština, italština a jiné. Ovšem základ těmto jazykům daly dnes už mrtvé jazyky, latina a starořečtina. Co se týče přejímání ze slovanských jazyků, tyto jazyky mají společný jazykový základ, takže slova z nich přejatá nelze brát jako zcela cizí. Jak už jsme zmínili výše, v současné době má největší vliv na terminologii angličtina. S přejímáním z ní nastává řada problémů týkajících se pravopisu a výslovnosti. Pokud termínu přejatému z angličtiny neupravíme grafickou podobu, termín se pak může vyslovovat podle grafické podoby (*radar, department,...*). Ryze odborné názvy si obvykle nechávají rozdílnou grafickou i zvukovou podobu (*laser –[lejzr], clearing –[klírink],...*). Avšak slova, která mají široké uplatnění ve sféře prostě sdělovacího jazyka si svoji grafickou podobu přizpůsobují výslovnosti – počešťují se (*džem, kečup, kemp,...*). Právě díky přejímání termínů z cizích jazyků dochází k internacionalizaci odborného názvosloví (Poštolková, Roudný, Tejnor, 1983, s. 58-61).

V oblasti terminologie jakéhokoliv jazyka se odrážejí strukturní rysy slovní zásoby (Žváček, 1994, s. 39). Proto je důležité, aby se překladatel orientoval v dané oblasti vědy textu, který překládá a byl schopen najít vždy vhodný ekvivalent v cílovém jazyce k termínu z jazyka výchozího. Kromě lingvistů jsou to právě překladatelé, kteří mají také vliv na rozvoj terminologie.

4 Překlad

Překlad je proces, během něhož dochází k přenesení informace z textu výchozího jazyka do textu jazyka cílového (Dostupný na: <http://www.ukrajinistika.upol.cz/Docs/Teorie%20prekladu.htm>).

Věda, zabývající se překladem se nazývá translologie. Teorie překladu je vědecká disciplína, která zkoumá systém překládání. Předmětem této disciplíny je vědecký popis procesu překladu jako mezijazyková transformace. Teorii překladu je možné rozdělit na obecnou teorii překladu, kam patří například ústní formy překladu, písemné a počítačové formy překladu a na speciální teorii překladu, kam můžeme zařadit didaktiku překladu, kritiku překladu a historii překladu a další (Z. Vychodilová: přednášky z předmětu Úvod do teorie překladu – KSR/UTP).

Podle kolektivu autorů publikace *Cvičebnice překladatelství a tlumočnictví pro ruštináře* překladatel nesmí překládat strukturu výchozího jazyka doslovně. Adekvátní a funkčně správný překlad představuje soubor myšlenek, které jsou obsaženy v textu. Základem kvalitního překladu je tedy správné pochopení předlohy a následné převedení konkrétními prostředky do cílového jazyka (Vysloužilová a kol., 1993, s. 7).

Jednou ze základních částí práce překladatele je hledání odpovídajících ekvivalentů k danému slovu a výběru toho, který nejvíce odpovídá překládanému slovu. Uměním překladu je pak najít takový ekvivalent, který plně zapadá do kontextu. Je tedy zapotřebí nevybírat slova k překladu pouze ve slovníku (Žváček, 1994, s. 14).

Jiří Levý uvádí tři fáze překladu. První fází překladatelovy práce je pochopení textu. Což znamená pečlivě si přečíst výchozí text a porozumět mu. Druhá fáze – interpretace předlohy je také důležitou součástí překladu. Při překladu z jednoho cizího jazyka do druhého většinou nedochází k prolínání jazykových systémů obou jazyků. Není tedy možná úplná významová shoda mezi texty výchozího a cílového jazyka. Proto je nutné text interpretovat. Přestylizování předlohy je fází třetí. Překladatel by měl dobře znát jazykové systémy obou jazyků. Měl by také dokázat předcházet stopám jazyka originálu ve stylizaci překladu (Levý, 1983, s. 51 – 67).

4.1 Metody překlada

Na začátku překládání by měl překladatel najít ve výchozím textu základní jednotku překlada. Měla by to být jednotka výchozího textu, která má souvislost také s textem cílového jazyka. Jednotkou překlada proto může být jednotka jakékoli úrovně. Úrovní překlada je několik, od nejmenších jednotek, tj. fonémů a grafémů, úroveň morfémů, dále překlad na úrovni slov, slovních spojení, vět a na úrovni textu (Z. Vychodilová: přednášky z předmětu Úvod do teorie překlada – KSR/UTP). My se níže zmíníme jen o překlada na úrovni slov a na úrovni slovních spojení, protože se domníváme, že s těmito úrovněmi překlada, z pohledu češtiny-ruštiny, se setkáváme nejčastěji.

4.1.1 Překlad na úrovni slov

Některá slova jednoho jazyka odpovídají slovům druhého jazyka, která jsou si významově podobná. Taková slova se nazývají lexikální slova nebo také slovníkové shody. Je možné vyčlenit dva základní typy významových vztahů mezi slovy dvou různých jazyků (Žvácěk, 1994, s. 13):

- Ekvivalenty – jsou to slova, která plně odpovídají významům slov v druhém jazyce. O ekvivalentech můžeme tedy říct, že to jsou neměnné a rovnocenné shody. Z hlediska překlada češtiny do ruštiny se jedná zejména o názvy dní v týdnu i měsíců, zeměpisné názvy, číslovky (*sobota - cyбoтa, Praha – Пpага*). Ovšem ekvivalentních shod v rámci jazyků není příliš mnoho, jelikož většina slov je mnohoznačná.
- Variantní pojmenování shod – je typ shody, kdy význam jednoho slova výchozího jazyka se částečně shoduje s významem několika slov cílového jazyka (*нозиция – 1. позиция, 2. stanowisko, postoj*) (Žvácěk, 1994, s. 13).

Ruština v některých případech nemá přímé shody mezi českými a jinými lexikálními jednotkami. Sem můžeme zařadit neologismy, slova, která vyjadřují určitou realii, méně známá jména a názvy atd. Z tohoto důvodu bylo vypracováno několik způsobů překlada této skupiny slov, která se nazývá bezekvivaletní slovní zásoba. Do skupiny bezekvivaletní slovní zásoby můžeme zařadit: transliteraci a transkripci, kalkování a opisný překlad slov (Žvácěk, 1994, s. 14).

4.1.2 Překlad na úrovni slovních spojení

Lingvisté, včetně Dušana Žváčka, rozdělují slovní spojení do dvou skupin podle toho, jak se jednotlivá slovní spojení překládají. První typ překladu je překlad volných slovních spojení a druhý typ je překlad ustálených slovních spojení (Žváček, 1994, s. 15):

a) Překlad volných slovních spojení

Při překladu volných slovních spojení je důležitý překlad jednotlivých komponentů. Slovní spojení se skládá z překladu jednotlivých elementů a je zapotřebí zohledňovat také vztahy mezi jednotlivými elementy. Slova v rámci slovního spojení mají v překladu do jisté míry svůj význam. Proto musí překladatel brát v úvahu některé problémy, které mohou nastat při překladu volného slovního spojení (tamtéž, s. 15).

b) Překlad ustálených slovních spojení (frazologismů)

Charakteristika frazeologismů, která jsou ustálenými slovními spojeními, je převaha celkového významu slovního spojení nad významem jednotlivých komponentů spojení. Překladatel tedy musí přeložit celkový význam frazeologismu a najít správný ekvivalent v cílovém jazyce. Frazeologismy se mohou překládat čtyřmi způsoby: vyhledáním absolutního ekvivalentu (*горькая правда* - *hořká pravda*) nebo částečného ekvivalentu (*уйти с носом* - *odejít s dlouhým nosem*), použitím frazeologické varianty (*ни пава, ни ворона – ani ryba, ani rak*), kalkováním (*love me, love my dog – люби меня, люби и мою собаку*), opisným překladem (*dine with Duke Humfrey – dosl. Обедать с герцогом Чемфри = остаться без обеда*) (tamtéž, s. 15-16).

5 Komentář k překladu neziskové organizace

Téma naší bakalářské práce je překlad neziskové organizace s komentářem. Pro překlad jsme si vybrali neziskovou organizaci Agenturu humanitární a rozvojové pomoci Olomouckého kraje, o.p.s. Tato obecně prospěšná společnost se věnuje především rozvojové pomoci a spolupráci. Působí jak v tuzemsku, v Olomouckém kraji, tak v zahraničí, kde pomáhá v rozvoji méně vyspělým státům po celém světě. Rozvojová pomoc a spolupráce Agentury humanitární a rozvojové pomoci Olomouckého kraje, o.p.s., se zaměřuje zejména na rozvojové vzdělávání v rámci českých základních a středních škol a také v rozvojových zemích. Jedním z hlavních cílů této neziskové organizace je pomoci rozvojovým zemím v oblasti vzdělávání a přitom informovat české žáky a studenty o globálních problémech, o situaci v rozvojových státech a budovat u nich toleranci a respekt k druhým národům.

K překladu jsme si vybrali profil Agentury humanitární a rozvojové pomoci Olomouckého kraje, o.p.s., který je dostupný na její oficiální webové adrese <http://www.arpok.cz/cz/>. Zaměřili jsme se na vzdělávací projekty a programy organizace, protože se domníváme, že slovní zásoba v ruštině týkající se rozvoje není příliš dostupná. Během překládání jsme použili některé překladatelské transformace, které uvádíme níže. Mimo to jsme slovní zásobu čerpali ze slovníků, jako je např.: internetový slovník dostupný na <http://www.slovník.seznam.cz/>, online slovník Lingea Lexicon 5 a ruský výkladový slovník *Толковый словарь русского языка* (Ожегов, 2009, Москва). Některé výrazy jsme dohledávali pomocí prohlížeče www.google.com, kde jsme se snažili najít ekvivalenty k některým problémovým termínům. Správnost přízvuků a pravopisu jsme vyhledávali na informačním portálu dostupném na www.gramota.ru a také v ruském slovníku *Современный словарь русского языка. Ударения. Произношение. Орфоэпический* (Резниченко, Москва, 2009).

5.1 Překlad termínů

Terminologii oblasti rozvojové pomoci a spolupráce nelze zcela jednoduše vymezit, neboť přebírá termíny z jiných oblastí. V našem textu originálu, z něhož jsme následně překládali, se vyskytovaly některé termíny z ekonomie (např.: *zadluženost, trh, fond*), ze sféry sociální politiky (např.: *diskriminace, xenofobie, migrace, socializace, lidská práva*), dále

z politicko-geografické oblasti (např.: *autonomní oblast, samospráva, mikroregion*), ale také ze zdravotnictví (*malárie, HIV, AIDS*).

Mimo jiné, některé termíny patří do oblasti rozvojové pomoci a spolupráce jen okrajově a jen ve specifickém kontextu. Terminologie rozvoje tedy obsahuje lexikální typy slovní zásoby v odborném textu, a to: slova a slovní spojení běžného jazyka, všeobecně odborné názvy a v neposlední řadě termíny daného oboru.

Co se týče problematiky terminologie oblasti rozvoje, slovní zásoba zde podléhá zejména internacionalizaci – většina termínů je přejata z cizích jazyků. Dalšími charakteristickými prvky dané terminologie jsou: nejednotnost, tj. používá termíny z jiných sfér, nejednoznačnost – leckdy je obtížné přesně identifikovat termín od obecné slovní zásoby a nedostatečná adaptace v ruštině (v případě neexistence vhodného ekvivalentu musíme termín přeložit opisem). S výše zmíněnou terminologií se častěji setkáváme v češtině, přesto je důležité zmínit, že některé termíny mají charakter obecné slovní zásoby (např.: *životní prostředí, podvýživa, chudoba*).

Srovnání české a ruské terminologie oblasti rozvojové spolupráce a pomoci

Při překladu vybraných termínů, které jsme následně zařadili do glosáře na konci práce, jsme došli k závěru, že většina názvů v češtině má své vlastní ekvivalenty i v ruštině.

Za prvé jsme se během překladu setkali s **úplnou ekvivalencí** slov v češtině a v ruštině. Jednalo se zejména o tyto termíny specifické slovní zásoby:

globalizace – глобализация

diskriminace – дискриминация

xenofobie – ксенофобия

migrace – миграция

socializace – социализация

fond – фонд

malárie – малярия

Kromě úplných ekvivalentů se v překladu vyskytly také ekvivalenty s formální změnou. Jednalo se například o změnu v rodě (*minorita/menšina – меньшинство*) a o změnu sufixu (*demokracie – демократия*).

5.2 Překlad podstatných jmen

5.2.1 Překlad geografických názvů

Jelikož jsme si k překladu vybrali organizaci, která se zabývá mimo jiné zahraniční rozvojovou spoluprací, v textu se objevilo několik geografických názvů. Nejčastěji se jednalo o názvy zemí, měst a geografických oblastí. Většina těchto názvů ve výchozím jazyce má svůj ekvivalent v ruštině. Uvádíme jen některé z nich, a to následující:

a) **Názvy zemí**

Česká republika – Чешская Республика

Moldavsko - Молдавия

Srbsko - Сербия

Mongolsko - Монголия

Angola - Ангола

Bosna a Hercegovina – Босния и Герцеговина

Jemen - Йемен

Vietnam - Вьетнам

Zambie - Замбия

b) **Názvy měst**

Oloouc – Оломоуц

Praha - Прага

Kišiněv - Кишинев

Šumperk - Шумперк

c) **Ostatní geografické názvy**

Olooucký kraj – Оломоуцкая область

Střední Morava – Центральная Моравия

Raponská nížina – Паннонская низменность

Balkánský poloostrov – Балканский полуостров

5.2.2 Překlad názvů institucí a organizací

V textu, který jsme překládali, se vyskytuje několik názvů organizací, institucí a společností. Některé z nich, zejména mezinárodní instituce, mají ekvivalent i v ruštině. Jiné jsme přeložili transformacemi – transliterací, transplantací, které podrobněji uvádíme v podkapitole o překladu transformací.

Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje - Организация гуманитарной помощи и помощи в целях развития Оломоуцкой области

Univerzita Palackého v Olomouci - Университет им. Палацкого в Оломоуце

České fórum pro rozvojovou spolupráci - «Чешский форум сотрудничества в области развития»

Unie neziskových organizací Olomouckého kraje - «Союз бесприбыльных организаций Оломоуцкой области»

Evropská Unie (EU) – Европейский Союз (ЕС, Евросоюз)

OSN (Organizace spojených národů) – ООН (Организация Объединенных Наций)

Světový fond na ochranu přírody – «Всемирный фонд защиты природы»

Ministerstvo zahraničních věcí ČR - Министерство иностранных дел ЧР

5.3 **Překladatelské transformace**

K překladu textu prezentace neziskové organizace jsme použili řadu překladatelských transformací. Na základě přeloženého textu můžeme podotknout, že byly k překladu použity všechny typy transformací – lexikální i gramatické. Důvodem jsou především odlišné jazykové systémy obou jazyků.

5.3.1 Lexikální transformace

Lexikální transformace jsme použili v překladu zejména podstatných jmen:

- **Transplantace**

Projekt „Education across the borders“ - Проект «*Education across the borders*»

Projekt byl částečně podpořen z finančních prostředků Nadace Open Society Fund Praha a Fundația Soros - Moldova. - Проект был частично поддержан финансовыми средствами фондов «*Open Society Fund Praha*» и «*Fundatia Soros – Moldova*».

... je partnerství moldavské nevládní organizace Prietenii Copiilor. - ... является партнерством молдавской неправительственной организации «*Prietenii Copiilor*».

Power Point - *Power Point*

- **Transkripce**

Brainstorming – *брейнсторминг*

Know-how - *ноу-хау*

Vietnam – *Вьетнам*

- **Transliterace**

ROSIVA Šumperk s.r.o - «*Росива Шумперк ООО*»

5.3.2 Gramatické transformace

a) Gramatické transformace v rámci vět

- **Záměna tvarů slov**

Žáci získají základní *informace* ... - Они приобретут основную *информацию* ...

(záměna čísla u podstatného jména)

- **Záměna slovních druhů**

Usiluje o to vytvářet ... - *стремится к выработке ...*

(záměna slovesa podstatným jménem)

Záměrem projektu bylo podporovat a rozvíjet ... - *Целью проекта являлись поддержка и развитие ...*

(záměna slovesa podstatným jménem)

- **Záměna větných členů**

dětská práva - *права детей*

(záměna přívlastku shodného za neshodný)

zdravotní problémy - *проблемы здоровья*

(záměna přívlastku shodného za neshodný)

Prioritní země zahraniční spolupráce ČR. – *Приоритетная для заграничного сотрудничества страна.*

(záměna shodného přívlastku předložkovou vazbou)

Smysl **pro** spravedlnost. – *Чувство справедливости.*

(záměna předložkové vazby konstrukcí se shodným přívlastkem)

Světový fond **na** ochranu přírody – *Всемирный фонд защиты природы*

(záměna předložkové vazby konstrukcí se shodným přívlastkem)

- **Multiverbizace**

Celoživotní ... - ... *на протяжении всей жизни*

nedostatek nezávadné vody - *недостаток воды пригодной для питья*

zhoršující se životní prostředí - *ухудшающееся качество окружающей*

среды

Program poukazuje na aktivity... - *Программа обращает внимание на деятельность ...*

... bilaterálně spolupracuje - ... *одновременно осуществляет двустороннее сотрудничество*

V roce 2006 se osamostatnila Černá Hora. - *Черная Гора стала самостоятельной*

Přispět ke snižování chudoby. - *Внести значительный вклад в уменьшение нищеты.*

... navazuje na výstupy loňského semináře. - ... *продолжает итоги семинара прошлого года.*

... jehož cílem je budování kapacit - ... *целью которого является повышение числа представителей*

- **Univerbizace**

vzájemná závislost – *Взаимообусловленность*

kooperativní práce – *сотрудничество*

- **Kondenzace**

Vedlejší věty se v češtině překládají do ruštiny nejčastěji pomocí polovětných konstrukcí - přechodníků a přídavných jmen slovesných.

- **Věty s přídavným jménem slovesným**

Součástí projektu je i putovní výstava, která doplňuje metodický materiál. - *Частью проекта является также передвижная выставка, дополняющая методический материал.*

Globální rozvojové vzdělávání je celoživotní vzdělávací proces, který přispívá k pochopení rozdílů a podobností mezi životy lidí ... - Глобальное образование в области развития является непрерывным процессом образования *Глобальное образование в области развития является непрерывным процессом образования на протяжении всей жизни, **содействующий** пониманию разницы и сродства в уровни жизни разных людей ...*

Výstava je tvořena fotografiemi dětí, které jsou součástí metodického materiálu. - *Выставка составлена из фотографий детей, **входящих** в методический материал.*

Education across the borders byl půlroční pilotní vzdělávací projekt určený pedagogickým pracovníkům v Moldavsku, kteří pracují s ohroženými dětmi a mládeží. - *«Education across the borders» являлся полугодовым пилотным образовательным проектом, назначенным для педагогических сотрудников в Молдавии, **работающих** с детьми и молодежью.*

- **Věty s přechodníkem**

Globální rozvojové vzdělávání je celoživotní vzdělávací proces, který přispívá k pochopení rozdílů a podobností mezi životy lidí v rozvojových a rozvinutých zemích a usnadňuje porozumění ekonomickým, sociálním,... - *Глобальное образование в области развития является непрерывным процессом образования ..., **облегчая** понимание экономических, социальных,...*

Tento roční projekt Olomouckého kraje podpořený z finančních prostředků Ministerstva zahraničních věcí ČR a Olomouckého kraje navázal na dlouhodobou spolupráci Olomouckého kraje ... - *Настоящий годовой проект Оломоуцкой области поддержан финансовыми средствами Министерства иностранных дел*

ЧР и Оломоуцкой области, **продолжив** долгосрочное сотрудничество Оломоуцкой области ...

b) Gramatické transformace na úrovni vět

- **Antonymický překlad**

Moldavsko je *malá* vnitrozemská republika. - Молдавия является **небольшой** континентальной страной.

bohaté a chudé země - *богатые* и **небогатые** страны

- **Záměna činných konstrukcí trpnými a naopak**

Projekt si dává za cíl ... - Проект **намерен** ...

Materiál je tedy složen ... - Материал **охватывает** историю ...

Projekty rozvojové spolupráce jsme realizovali ... - Проекты сотрудничества в области развития **осуществляются** ...

Během nich jsou využívány interaktivní metody ... - В ходе программы **лекторы используют** интерактивные методы ...

... který zasáhl do většiny konfliktů na území tehdejší Jugoslávie. - ... **который был вовлечен** почти во все конфликты на территории тогдашней Югославии.

... které je ovlivňují. - ... **под влиянием** которых они находятся.

- **Záměna slovosledu – obmykání**

Je jednou z prioritních zemí oficiální české rozvojové pomoci. - Она является одной из приоритетных для официальной чешской помощи в целях развития стран.

V rámci projektu jsou vybrány děti z prioritních zemí české zahraniční rozvojové spolupráce České republiky. - *Для проекта выбирались дети из приоритетных для заграничного сотрудничества Чешской Республики в области развития стран.*

... byl realizován třídní identifikační seminář pro zástupce státní správy. - *... был осуществлен трехдневный направленный на идентификацию проблем семинар для представителей государственного управления.*

...získají základní informace o rozložení zdrojů ve světě... - *...они приобретут основную информацию о в мире разложенных ресурсах...*

Závěr

V této bakalářské práci jsme se věnovali překladu neziskové organizace v oblasti humanitární a rozvojové pomoci, ke kterému jsme vytvořili komentář a glosář. Práce se skládá z pěti kapitol. První čtyři jsou věnovány charakteristice odborného stylu, terminologii a tvorbě termínů, metodám překladu a vývoji rozvoje v České republice a ve světě. Hlavním cílem páté kapitoly byla analýza profilu obecně prospěšné společnosti - Agentury humanitární a rozvojové pomoci Olomouckého kraje, o.p.s. Provedli jsme překlad profilu této organizace, která se zabývá projekty a vzdělávacími programy rozvojové pomoci a zahraniční rozvojové spolupráce Agentury humanitární a rozvojové spolupráce, o.p. s. Na základě přeloženého textu jsme vytvořili glosář obsahující terminologii k danému překladu. Zabývali jsme se tedy překladem termínů, uvedli jsme některá místa v překladu, o kterých jsme se domnívali, že jsou problematická a zařadili jsme je pod jednotlivé překladatelské transformace.

V teoretické části této práce jsme čerpali z publikací známých lingvistů, jako jsou např.: Русский язык и культура речи (Радугин, 2004), Úvod do teorie překladu (Žváček, 1998), Překlad a překládání (Knittlová a kol., 2010), Cvičebnice překladatelství a tlumočnictví pro ruštináře (Vysloužilová a kol., 1993). Na základě překladu jsme se přesvědčili o tom, přesto, že je ruština jazykově velice blízká češtině, vyskytuje se mezi nimi řada rozdílů. A to především v tvorbě slovní zásoby. I když jsme se v této práci plně nevěnovali srovnání ruské a české terminologie, nicméně jsme zaznamenali jisté odlišnosti během překládání. Avšak v rámci odborného stylu mají ruština a čeština řadu podobných znaků.

Poslední kapitola této bakalářské práce je zaměřena prakticky. V ní jsme se věnovali komentáři k překladu profilu české neziskové organizace, která působí jak v České republice, tak i v zahraničí v rozvojových státech v oblasti rozvojové spolupráce a rozvojového vzdělávání. V překladu z češtiny do ruštiny jsme využili řadu překladových transformací, některé z nich jsme uvedli v komentáři k překladu. Na základě této analýzy jsme dospěli k závěru, že nejpoužívanějšími překladatelskými transformacemi byly zejména gramatické transformace (např.: multiverbizace - bilaterálně spolupracuje - *осуществляют двустороннее сотрудничество*; obmykání - ... osmi prioritním zemím české zahraniční rozvojové spolupráce... - *приоритетным для чешского заграничного сотрудничества в области развития странам*; kondenzace - Součástí projektu je i putovní výstava, která

doplňuje metodický materiál. - *Частью проекта является также передвижная выставка, дополняющая методический материал.*). V originálním textu, který byl pro nás předlohou pro překlad, bylo obsaženo velké množství geografických názvů, především názvů zemí. Ekvivalenty k názvům států jsme vyhledávali pomocí slovníku, které zmiňujeme níže. K překladu jsme vytvořili glosář terminologie, která byla použita v překladu. Inspiraci jsme čerpali v několika slovnících, Jednak v česko-ruských, rusko-českých online slovnících jednak na webovém portálu, dostupném na www.slovník.seznam.cz a dále Lingea Lexicon 5. Mimo ně jsme použili také ruský výkladový slovník Толковой словарь русского языка (Ожегов, 2009). Kontrolu pravopisu a přízvuků jsme prováděli pomocí informačního portálu, dostupném na www.gramota.ru a pak v ruském slovníku Современный словарь русского языка. Ударения. Произношение. Орфоэпический: ок. 25 000 слов (Резниченко, 2009).

Na základě překladu profilu neziskové organizace a analýzy překladu jsme došli k závěru, že slovní zásoba, kterou jsme získali pomocí překladu, není v ruštině příliš rozšířená, už jen z toho důvodu, že Rusko má jiné politické a sociální priority. Je tedy možné, že se během příštích let dočkáme přelomu v oblasti rozvojové pomoci a spolupráce v rusky mluvících zemích a tím pádem také v ruskojazyčné literatuře.

Резюме

Для данной дипломной работы мы выбрали тему перевода с комментарием бесприбыльной организации из чешского языка на русский. При выборе отрасли для нашего перевода мы решили для презентации организации выбрать область гуманитарной помощи, помощи и сотрудничества в области развития. Так как область вышеуказанной терминологии не имеет распространение в русской литературе.

Настоящая дипломная работа разделена на пять основных глав. Первая глава посвящена концепции и образованию понятия развитие и сотрудничества в области развития в Чешской Республике и в мире. Данная глава разделена на две обзорные темы. Во-первых, это сотрудничество в области развития в мире, во-вторых, сотрудничество в области развития в Чешской Республике. В начале главы, текст повествует об образовании и об истории понятия развития. Далее мы занимались, прежде всего, сотрудничеством в области развития в мире – какие субъекты принимают участие в сотрудничестве в области развития и какие его главные темы. Также мы разобрали вопросы заграничного сотрудничества в области развития Чешской Республики, какие у него приоритеты, какие формы вышеуказанного сотрудничества существуют, а также которые субъекты являются участниками данного сотрудничества. Ключевым для нас источником являлась публикация одной известной гуманитарной организации в Чешской Республике, которую мы разыскали на ее веб-сайте (http://www.rozvojovka.cz/download/pdf/pdfs_136.pdf).

Во второй главе мы занимались научным стилем – его характеристикой, грамматическими и лексикологическими анализами данного стиля в рамках русского и чешского языков. Для научного стиля мы пользовались публикациями русского автора Радугина и следующих чешских и словацкого лингвистов: D. Žváček, D. Knittlová, J. Mistrík, B. Grygová, E. Vysloužilová, H. Flídrová, M. Čechová.

В третьей главе мы занимались терминологией и терминами. На самом деле, формированием терминов в плане чешского языка. Несмотря на то, что терминологические системы русского и чешского языков различаются, мы решили уделить внимание только чешской терминологии и терминологии в целом. Нашим главным источником в вышеуказанной главе была книга чешского коллектива

лингвистов *O české terminologii* (Poštolková, Roudný, Tejnor, 1983). Авторы выделяют несколько видов формирования терминов – морфологическое (деривация, композиция, аббревиация), синтаксическое и семантическое формирование и принятие слов из других языков.

Дальше мы занимались методами перевода. В указанной главе мы пользовались литературой известных лингвистов: D. Žváček (*Úvod do teorie překladu pro rusisty*, 1998), E. Vysloužilová a kol. (*Cvičebnice překladatelství a tlumočnictví pro ruštináře*, 1993) и, в не последнюю очередь, нашими записками из предмета *Úvod do teorie překladu* (Z. Vychodilová, KSR/UTP). Как указано выше, предметом третьей главы является перевод и его методы, мы коснулись двух основных методов перевода – перевода слов и перевода словосочетаний, так как мы пользовались ими в практической части в ходе перевода и создания словарного запаса в выборочном словаре.

Последняя глава включает в себе комментарий к переводу. Мы провели анализ переводических трансформаций перевода неприбыльной организации с чешского языка на русский, на основе которого мы создали также выборочный словарь с терминологией из переведенного текста, так как нам бы хотелось уделить внимание на данный словарный запас из сферы помощи и сотрудничества в области развития.

Для перевода мы выбрали неприбыльную организацию Организация гуманитарной помощи и помощи в целях развития Оломоуцкой области, общепольное общество, занимающаяся гуманитарной помощью, помощью и сотрудничеством в области развития и глобальным образованием в области развития в чешских школах. Текст мы намерили на проекты и программы организации, так как они являются главными целями организации. Для перевода текста исходного языка и создания выборочного словаря мы пользовались несколькими словарями, на самом деле, онлайн словарем, доступным на: www.slovník.seznam.cz, дальше *Толковым словарем русского языка* (Ожегов, 2009) и программой-переводчиком LINGEA Lexicon 5. Орфографию и ударения мы розыскали в Интернете на веб-сайту, доступным на www.gramota.ru и в словаре *Современный словарь русского языка. Ударения. Произношение. Орфоэпический: ок. 25 000 слов* (Резниченко, 2009).

Неотъемлемой частью вышеуказанного перевода, а также главной частью настоящей дипломной работы, является комментарий к переводу, содержащий

перевод терминов, в том числе, комментариев по вопросу терминологии из настоящей области, перевод собственных имен, переводические трансформации, подтверждающая многочисленность переводических трансформаций в переводе.

В ходе перевода мы чаще всего использовали грамматическими трансформациями, как напр., мультивербизацией (*Příspěť ke snižování chudoby. - Внести значительный вклад в уменьшение нищеты.*), универбизацией (*vzájemná závislost – взаимообусловленность*), конденсацией – помощью причастных и деепричастных конструкций (*Součástí projektu je i putovní výstava, která doplňuje metodický materiál. - Частью проекта является также передвижная выставка, дополняющая методический материал.; Tento roční projekt Olomouckého kraje podpořený z finančních prostředků Ministerstva zahraničních věcí ČR a Olomouckého kraje navázal na dlouhodobou spolupráci Olomouckého kraje ... - Настоящий годовой проект Оломоуцкой области поддержан финансовыми средствами Министерства иностранных дел ЧР и Оломоуцкой области, продолжив долгосрочное сотрудничество Оломоуцкой области ...*), заменой действительных конструкций страдательными и наоборот (*projekt si dává za cíl - проект намерен; Během nich jsou využívány interaktivní metody ... - В ходе программы лекторы используют интерактивные методы ...*), обмыканием (*... osmi prioritním zemím české zahraniční rozvojové spolupráce... - приоритетным для чешского заграничного сотрудничества в области развития странам*), антонимическим переводом (*Moldavsko je malá vnitrozemská republika. - Молдавия является небольшой континентальной страной.*), заменой членов предложения (*zdravotní problémy - проблемы здоровья*) и др.

Кроме грамматических трансформаций, в течение нашего перевода мы встречались также с другими трансформациями, прежде всего, с лексическими, использующими для перевода собственных имен, географических названий и названий организаций и учреждений: трансплантация (*... je partnerství moldavské nevládní organizace Prietenii Copiilor... - ... является партнерство молдавской неправительственной организации «Prietenii Copiilor»*), транскрипция (*Brainstorming – брейнсторминг*), транслитерация (*ROSIVA Šumperk s.r.o - «Росива Шумперк ООО»*).

На основе перевода чешской неприбыльной организации, Организация гуманитарной помощи и помощи в целях развития Оломоуцкой области, общепольное общество, можно отметить, что словарный запас, которого нам получилось составить

вместе, является не расширенным для русского языка. Несмотря на то, что словарный запас в области социальной политики обыкновенно доступный, мы решили уделить внимание, на самом деле, области развития - сотрудничеству и образованию в области развития.

Anotace

Příjmení a jméno autora: Kristýna Staňková

Název katedry a fakulty: Katedra slavistiky, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Název bakalářské práce: Překlad neziskové organizace (komentovaný překlad z češtiny do ruštiny s glosářem)

Název bakalářské práce anglicky: Translation of non-profit organization (translation from Czech to Russian with commentary and glossary)

Vedoucí práce: PhDr. Ladislav Vobořil, Ph.D.,

Počet znaků: 61 304

Počet příloh: 3

Počet titulů použité literatury: 11 (+ 6 Internetových zdrojů)

Klíčová slova: odborný styl, termín, překlad, rozvojová spolupráce, komentář

Charakteristika:

Bakalářská práce „Překlad neziskové organizace (komentovaný překlad z češtiny do ruštiny s glosářem)“ se zaměřuje na zpracování jazykového materiálu a následného překladu profilu neziskové organizace v oblasti rozvojové spolupráce s komentářem. Součástí je také glosář k překladu z dané oblasti. V bakalářské práci jsme se věnovali problematice rozvoje a rozvojové spolupráce, charakteristice odborného stylu, tvorbě termínů a metodám překladu. V poslední kapitole jsme se zabývali komentářem k překladu neziskové organizace. Kde jsme analyzovali překlad termínů, překlad podstatných jmen a dále problematiku části překladu, které jsme zařadili pod jednotlivé překladatelské transformace. Vlastní překlad neziskové organizace, glosář vytvořený na základě přeloženého textu a originální text jsme vložili do příloh.

Bibliografie

Literatura

1. FLÍDROVÁ, H.: *Souvětí se spojkou если v ruských odborných textech*. In: Rossica Olomucensia XXXIX (za rok 2000), Olomouc, 2001, str. 17-25.
2. GRYGOVÁ, B.: *Překlad odborného textu*. In: Překlad a překládání, Olomouc, 2010, str. 203-213.
3. KNITTLOVÁ, D. a kol.: *Překlad a překládání*. Olomouc, 2010.
4. MINÁŘOVÁ, E., KRČMOVÁ, M., CHLOUPEK, J., ČECHOVÁ, M.: *Současná česká stylistika*. Praha, 2003.
5. MISTRÍK, J.: *Kapitolky zo stylistiky*. In: Knittlová a kol., Olomouc, 2010, str. 148.
6. POŠTOLKOVÁ, B., ROUDNÝ, M., TEJNOR, A.: *O české terminologii*. Praha, 1983.
7. РАДУГИН, А.А.: *Русский язык и культура речи*. Москва, 2004.
8. VYCHODILOVÁ, Z.: přednášky z Úvodu do teorie překladu, KSR/UTP
9. VYSLOUŽILOVÁ, E. a kol.: *Cvičebnice překladatelství a tlumočnictví pro ruštináře*. Olomouc, 1993.
10. ŽVÁČEK, D.: *Úvod do teorie překladu (pro rusisty)*. Olomouc, 1998.

Slovníky

1. Informační portál dostupný na: www.gramota.ru
2. Internetový slovník dostupný na: <http://www.slovník.seznam.cz/>
3. Internetový vyhledávač dostupný na: www.google.com
4. Online slovník: Lingea Lexicon 5, Lingea s.r.o., 2008, verze 5.0.0.1
5. ОЖЕГОВ, С.И.: *Толковый словарь русского языка*. Москва, 2009.
6. РЕЗНИЧЕНКО, И.Л.: *Современный словарь русского языка. Ударения. Произношение. Орфоэпический : ок. 25 000 слов*. Москва, 2009.

Internetové zdroje

Člověk v tísní, o.p.s., *Globální problémy a rozvojová spolupráce*. Praha, 2008. [cit: 18.11.2011]. Dostupný z http://www.rozvojovka.cz/download/pdf/pdfs_136.pdf

Zahraniční rozvojová spolupráce. [cit: 18.11.2011]. Dostupný z http://www.www.fors.cz/cz/Rozvojova-spoluprace/ceska_politika

Teorie překladu. [cit: 12.8.2011]. Dostupný z <http://www.ukrajnistika.upol.cz/Docs/Teorie%20prekladu.htm>

Agentura humanitární a rozvojové pomoci Olomouckého kraje, o.p.s. [cit: 16.10.2010]. Dostupný z <http://www.arpok.cz/cz/>

Seznam příloh

Příloha 1 – Originální text k překladu v češtině

Příloha 2 – Překlad profilu neziskové organizace do ruštiny

Příloha 3 – Glosář k překladu

Příloha 1

Originální text v češtině

Dostupný z: <http://www.arpok.cz/cz/>

Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, o.p.s.

Obecně prospěšná společnost Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje (ARPOK) byla založena Olomouckým krajem a Univerzitou Palackého v Olomouci v září 2004. Naším hlavním posláním je organizování rozvojové spolupráce a humanitární pomoci v zahraničí i v České republice. Nedílnou součástí je navazování a podpora kontaktů s partnery v rozvojových zemích, ale i v rozvinutých zemích. Univerzita Palackého v Olomouci nabízí silné odborné zázemí, proto může být dalším cílem naší agentury globální rozvojové vzdělávání a poskytování informací o rozvojové spolupráci a humanitární pomoci. ARPOK je jedním z členů platformy České fórum pro rozvojovou spolupráci a také jedním z členů Unie neziskových organizací Olomouckého kraje. ARPOK se věnuje dvěma typům projektů: rozvojové spolupráci a rozvojovému vzdělávání. Projekty rozvojové spolupráce jsme realizovali v Moldavsku, Mongolsku a Srbsku. Projekty rozvojového vzdělávání probíhají na školách v České republice.

Globální rozvojové vzdělávání

Globální rozvojové vzdělávání je celoživotní vzdělávací proces, který přispívá k pochopení rozdílů a podobností mezi životy lidí v rozvojových a rozvinutých zemích a usnadňuje porozumění ekonomickým, sociálním, politickým, environmentálním a kulturním procesům, které je ovlivňují. Rozvíjí dovednosti a podporuje vytváření hodnot a postojů tak, aby lidé byli schopni a ochotni aktivně se podílet na řešení lokálních a globálních problémů. Globální rozvojové vzdělávání směřuje k přijetí zodpovědnosti za vytváření světa, kde mají všichni lidé možnost žít důstojný život.

Hlavní témata rozvojového vzdělávání:

- Globalizace a vzájemná závislost jednotlivých částí světa (ekonomická globalizace včetně světového obchodu a etického spotřebitelství, kulturní, sociální a politická globalizace, migrace ve světě, mezinárodní instituce),
- Lidská práva (základní lidská práva, dětská práva a práva seniorů, diskriminace a xenofobie, demokracie a dobré vládnutí, rovnost mužů a žen),
- Globální problémy (chudoba a nerovnost, nízká míra vzdělanosti, zdravotní problémy, podvýživa a hlad, nedostatek nezávadné vody, životní prostředí, populační růst, konflikty a násilí),
- Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce (rozvoj, jeho pojetí a kulturní podmíněnost, rozvojové cíle tisíciletí, historie, motivy, principy humanitární pomoci a rozvojové spolupráce, aktéři mezinárodní humanitární pomoci a rozvojové spolupráce, aktivity České republiky a EU v oblasti humanitární pomoci a rozvojové spolupráce).

Projekty rozvojového vzdělávání

Multi-kultí

O projektu

Projekt „Multikulturní výchova v Olomouckém kraji“ přispívá k bezpečnému soužití národnostně a etnicky odlišných skupin, cizinců a příslušníků většinové společnosti. Prostřednictvím metodických příruček, seminářů pro pedagogy a webového portálu si projekt dává za cíl začlenění multikulturní výchovy do výuky na základních a středních školách v regionu Střední Moravy. Současně je pedagogům druhého stupně ZŠ a SŠ nabízena možnost realizace výukových programů přímo na školách externími lektory organizace. Výukové programy interaktivní a participativní formou přibližují žákům a studentům tradice, zvyky a náboženství sedmi konkrétních minorit žijících v České republice. Výukové programy jsou doplněny putovní výstavou představující vybrané minority žijící na území ČR.

Multikulturní výchova

Usiluje o to vytvářet prostřednictvím vzdělávacích programů způsobilost lidí chápat a respektovat i jiné kultury než svou vlastní, eliminovat nebo oslabovat etnické či rasové

předsudky. Má značný význam vzhledem k vytváření postojů vůči imigrantům, příslušníkům jiných národů, kultur, ras apod. Průřezové téma, Multikulturní výchova v základním vzdělávání umožňuje žákům seznamovat se s rozmaností různých kultur, jejich tradicemi a hodnotami. Na pozadí této rozmanitosti si pak žáci mohou lépe uvědomovat i svoji vlastní kulturní identitu, tradice a hodnoty. Multikulturní výchova zprostředkovává poznání vlastního kulturního zakotvení a porozumění odlišným kulturám. Rozvíjí smysl pro spravedlnost, solidaritu a toleranci, vede k chápání a respektování neustále se zvyšující sociokulturní rozmanitosti.

Anyana- děti a svět

O projektu

V rámci projektu je vytvořen metodický materiál, který umožní pedagogickým pracovníkům MŠ a 1. a 2. třídy ZŠ začleňovat multikulturní a rozvojová témata do výuky. Metodický materiál umožní dětem přiblížit jiné země a jejich kultury prostřednictvím poznání života konkrétního dítěte v konkrétní zemi. Je složen z fotografií a krátkých příběhů o dětech z rozvojových zemích. V rámci projektu jsou vybrány děti z prioritních zemí české zahraniční rozvojové spolupráce České republiky - Angola, Bosna a Hercegovina, Jemen, Moldavsko, Mongolsko, Srbsko, Vietnam a Zambie. Část metodického materiálu věnující se Vietnamu je doplněna příběhem vietnamského dítěte žijícího v České republice. Každému dítěti je věnován krátký příběh a několik fotografií zobrazujících každodenní život (jak si hraje, s kým bydlí, co jí atd.). Metodický materiál je tedy složen z 9 příběhů dětí. Součástí projektu je i putovní výstava, která doplňuje metodický materiál. Výstava je tvořena fotografiemi dětí, které jsou součástí metodického materiálu. Rodiče tak mají možnost shlédnout výstavu a jejím prostřednictvím se seznámit s dětmi z rozvojových zemích. Seznámí se s příběhy stejných dětí jež budou jejich děti znát z metodického materiálu.

Džbán plný kultur

O projektu

Projektové dny se věnují osmi prioritním zemím české zahraniční rozvojové spolupráce (Angola, Bosna a Hercegovina, Jemen, Moldavsko, Mongolsko, Srbsko, Vietnam a Zambie). Jeden projektový den pojednává o jedné zemi. Země je představena v širším

geografickém kontextu, kde se nachází, jsou představeny kulturní odlišnosti této země, dále její kladné stránky, ale také její problémy. Žáci pochopí rozdíl mezi humanitární pomocí a rozvojovou spoluprací. Dále se dozví, proč Česká republika pomáhá v těchto zemích a jaké konkrétní projekty jsou zde realizovány. Projektové dny využívají interaktivní metody založené především na práci ve skupině - práce s textem, jazykem, národní hry, pohybové aktivity, dramatizace, výtvarné zpracování témat, orientace na mapě, tradiční hudba, powerpointová prezentace, diskuse ... apod.

Svět do škol jinak

O projektu

Projekt Svět do škol jinak je tvořen dvěma výukovými programy pro žáky 5. a 6. třídy základních škol. Lektoři ARPOKu realizují výukové programy přímo na školách. Během nich jsou využívány interaktivní metody: brainstorming, práce ve skupinách, diskuse, simulační hra aj. Žáci rozvíjí kritické myšlení, pomocí brainstormingu, diskuse a jiných interaktivních metod nalézají řešení aktuálních problémů dnešního světa.

Výukové programy

Mraveniště Země (člověk a globální problémy současného světa)

Pomocí diskuse, prožitku a kooperativní práce si žáci uvědomí souvislosti globálních problémů současného lidstva. Pokusí se navrhnout možná řešení problémů, jako jsou zvyšující se počet obyvatel světa žijících v chudobě, zhoršující se životní prostředí, nerovnováha mezi lidmi žijícími ve vyspělých a rozvojových zemích, migrace a s ní spojené konflikty. Na konkrétních příkladech se žáci pokusí definovat globální problémy. Žáci rozvíjejí své kritické myšlení, schopnost argumentace a hledání souvislostí.

Máme doma cizince (respektování odlišností - multikulturní výchova a porozumění)

Žáci si uvědomí rozdílné přístupy ve vnímání různých kultur a náboženství. Interaktivní metodou a prací s textem si osvojí základní pojmy z oblasti multikulturní výchovy. Na základě diskuse a argumentace žáci zjistí, jak vznikají předsudky (rasové, náboženské, apod.), jak jim předcházet a jak se liší od stereotypů. Multikulturní výchova

rozvíjí u žáků chápání a respektování odlišných kultur, toleranci, porozumění pojmu lidská práva a nezbytnost jejich dodržování.

Lidé lidem

O projektu

Projekt Lidé lidem je tvořen 5 výukovými programy a 1 vzdělávacím cyklem pro žáky 2. stupně základních škol a studenty SŠ. Lektoři ARPOKu realizují výukové programy přímo na školách. Během nich jsou využívány interaktivní metody: brainstorming, práce ve skupinách, diskuse, simulační hra aj.

Globální vesnice (člověk a globální problémy současného světa)

Pomocí diskuse, prožitku a kooperativní práce si studenti uvědomí souvislosti globálních problémů současného lidstva. Pokusí se navrhnout možná řešení problémů, jako jsou zvyšující se počet obyvatel světa žijících v chudobě, zhoršující se životní prostředí, nerovnováha mezi lidmi žijícími ve vyspělých a rozvojových zemích, migrace a s ní spojené konflikty, nemoci (HIV/AIDS, malárie a ostatní), globalizace a porušování lidských práv. Jednotlivé problémy jsou ukázány na konkrétních příkladech z různých částí světa. Studenti a žáci rozvíjejí své kritické myšlení, schopnosti argumentace a hledání souvislostí.

Jiný kraj, jiný mrav (respektování odlišností - multikulturní výchov a porozumění)

Žáci a studenti si uvědomí rozdílné přístupy ve vnímání různých kultur a náboženství. Interaktivní metodou a prací s textem si osvojí základní pojmy z oblasti multikulturní výchovy.

Na základě diskuse a argumentace žáci a studenti zjistí, jak vznikají předsudky (rasové, náboženské apod.), jak jim předcházet a jak se liší od stereotypů. Multikulturní výchova rozvíjí u žáků a studentů chápání a respektování odlišných kultur, toleranci a porozumění pojmu lidská práva a nezbytnosti jejich dodržování.

Začarovaný kruh chudoby (problémy chudoby a migrace)

Žáci a studenti si uvědomí, že chudoba je komplexní problém, se kterým souvisí i další globální problémy. Kooperativní metodou srovnají různá pojetí chudoby a její dopady

v konkrétních případech z celého světa (v rozvojových i rozvinutých zemích). Zjišťují, že tento problém se netýká jen rozvojových zemí, a seznamují se také s oficiální definicí chudoby podle OSN. Metodou brainstormingu a diskuse si studenti uvědomí některé příčiny a následky migrace.

Neviditelná ruka trhu (světový obchod, zadluženost, Spravedlivý obchod)

Žáci a studenti odhalí propojenost a vzájemnou provázanost světové ekonomiky a získají základní informace o rozložení zdrojů ve světě a jejich spotřebě. Mají možnost diskutovat o rozdělení naší planety mezi bohaté a chudé a o různých dimenzích globalizace. Pozornost bude věnována roli mezinárodních institucí v rámci světového uspořádání a problematice zadlužení rozvojového světa. Interaktivní metodou žáci a studenti hledají východiska z nerovností ve světovém obchodu. Seznámí se s pojmem Fair Trade - Spravedlivý obchod, který se snaží alternativní metodou pomoci producentům z rozvojových zemí na mezinárodním trhu.

Rozvojová spolupráce vs. humanitární pomoc

Žáci a studenti se seznámí s významem a základními principy rozvojové spolupráce a humanitární pomoci, včetně rozdílů mezi nimi. Program poukazuje na aktivity zahraniční rozvojové spolupráce České republiky, Evropské unie i ostatních států stejně tak jako českých a mezinárodních nevládních organizací. Žáci a studenti se dozvídají o rozvojových cílech tisíciletí a o konkrétních projektech rozvojové spolupráce. Aktivní diskusí si ujasňují svůj postoj k této problematice a získávají informace o možnostech zapojení se.

Cyklus Rozvojový svět

Jedná se o ucelený cyklus výše zmíněných programů, který seznamuje žáky a studenty se současnými problémy rozvojových zemí. Interaktivní formou se žáci a studenti dozvídají o problematice chudoby, zadluženosti, odlišností kultur v různých částech světa, nemocech (HIV/AIDS, malárie a ostatní), nerovnoměrném přístupu ke zdrojům či migraci. Program seznamuje žáky a studenty s významem a základními principy rozvojové spolupráce a humanitární pomoci. V rámci cyklu žáci a studenti rozvíjejí své kritické myšlení, schopnost argumentace a hledání souvislostí.

Projekty rozvojové spolupráce

Moldavsko

Moldavsko je malá vnitrozemská republika ležící nedaleko pobřeží Černého moře. Hraničí s Rumunskem a Ukrajinou. Moldavsko je nejchudší zemí Evropy a typickou tzv. rozvojovou zemí. Je jednou z prioritních zemí oficiální české rozvojové pomoci, tzn. že se česká vláda snaží této zemi přednostně finančně a technologicky pomoci různými rozvojovými projekty a zároveň s moldavskou vládou bilaterálně spolupracuje. Hlavní oblastí pomoci je ochrana životního prostředí, především čištění vodních zdrojů, dále rozvoj vysokého školství, předcházení migrace a stabilizace sociálních migrantů za prací do dalších evropských zemí. Česká republika poskytuje každoročně určitý počet vládních stipendií mladým Moldavanům, kteří mají možnost studovat u nás.

Projekt „Education across the borders“

Education across the borders byl půlroční pilotní vzdělávací projekt určený pedagogickým pracovníkům v Moldavsku, kteří pracují s ohroženými dětmi a mládeží v jednotlivých regionech Moldavské republiky, nejchudší zemi Evropy. Projekt byl částečně podpořen z finančních prostředků Nadace Open Society Fund Praha a Fundația Soros - Moldova. Nezbytnou podmínkou realizace tohoto i budoucích projektů je partnerství moldavské nevládní organizace Prietenii Copiilor, s níž plánujeme i další společné projekty. Záměrem projektu „Education across the borders“ bylo podporovat a rozvíjet alternativní formy výchovy v zařízeních pro ohrožené skupiny dětí a mládeže v Moldavsku a dále posílit kapacity pedagogických pracovníků v těchto zařízeních tak, aby byli schopni využívat vzdělávacích metod vedoucích ke zpětné socializaci dítěte z dětského domova do společnosti.

Další součástí projektu byla týdenní studijní cesta 12 vybraných účastníků školení do ČR v listopadu 2008. Během tohoto týdenního pobytu v Praze a Olomouckém kraji moldavští zástupci navštívili neziskové organizace pracující s dětmi a problémovou mládeží, školy a dětské domovy. Součástí této cesty bylo i setkání účastníků se zástupci státní správy. Záměrem bylo ukázat moldavským pedagogickým pracovníkům různé formy práce s dětmi a mládeží, představit jednotlivé instituce a aktéry v pomoci ohroženým dětem a uvést institucionální rámec vzdělávání a institucionální výchovy v ČR.

Mongolsko

Mongolská republika leží ve východní části centrální Asie. Celkovou rozlohou 1 566 500 km² se velikostně řadí na 7. místo mezi asijskými státy a 19. na světě. Zároveň ale patří mezi nejméně zalidněné země. Na severu sousedí s Ruskem (3 543 km), na jihu s Čínou (4 677 km).

Mongolsko je rozlehlá vnitrozemská země ležící ve východní části centrální Asie. Spolupráce mezi Českou republikou a Mongolskem trvá již od padesátých let minulého století. Mongolsko se v roce 2004 stalo jednou z osmi prioritních zemí zahraniční rozvojové spolupráce České republiky.

Partnership for Nature

V roce 2007 začala Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje s realizací projektu Partnerství pro přírodu (Partnership for Nature), jehož cílem je budování kapacit zástupců mongolských nevládních organizací a místních komunit v oblasti ochrany přírody. Partnery projektu byly Nadace Partnerství, rakouská pobočka mezinárodní organizace Světový fond na ochranu přírody a mongolská organizace People Centered Conservation.

Srbsko

Srbsko se nachází v Panonské nížině na Balkánském poloostrově. Je to vnitrozemský stát, který má zajištěný přístup k Jaderskému moři přes Černou Horu a k Černému moři přes řeku Dunaj. Srbsko hraničí s následujícími státy: Rumunsko, Bulharsko, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko, Makedonie, Černá Hora, Maďarsko a Albánie.

Novodobé dějiny Srbska ovlivnila postava Slobodana Miloševiče, bývalého jugoslávského a srbského prezidenta, který zasáhl do většiny konfliktů na území tehdejší Jugoslávie. Miloševičova vláda uvrhla Srbsko do izolace a bídy. V roce 2006 se osamostatnila Černá Hora a Srbsko následně vyhlásilo svou nezávislost 5. června 2006.

Vzdělávání a rozvoj v autonomní oblasti Vojvodina

Projekt "Vzdělávání a rozvoj v autonomní oblasti Vojvodina" navazuje na výstupy loňského semináře uskutečněného v rámci projektu "Budování kapacit místní správy, organizací občanské společnosti a soukromého sektoru v autonomní oblasti Vojvodina". Klade si za cíl podporu partnerských institucí místní správy, samoprávy a subjektů občanské

společnosti. Aktivity a výstupy projektu jsou zaměřeny na přenos know-how, sdílení zkušeností s ekonomickou a společenskou transformací a posilování kapacit pro kvalitní správu věcí veřejných (tzv. "good governance") a v neposlední řadě na zkušenosti České republiky s členstvím v Evropské unii.

Součástí projektu je organizace dvou 3denních seminářů/konferencí pro zástupce místní správy, samosprávy a neziskového sektoru z autonomní oblasti Vojvodina. První konference se uskuteční 15. - 17. 6. 2009 v Novém Sadu, Vojvodina. Cílem konference "Zkušenosti Olomouckého kraje s evropskými projekty" je přenos zkušeností Olomouckého kraje s čerpáním prostředků z evropských fondů. Na konferenci budou mimo jiné prezentovány možnosti čerpání financí ze Zahraniční rozvojové spolupráce (ZRS) ČR či vytváření mikroregionů jako nástroje k dosažení evropských financí. Doprovodnou aktivitou celého projektu je organizace fotografické výstavy o kulturním dění Olomouckého kraje. Výstava bude slavnostně zahájena v rámci první konference a bude doplněna průvodní publikací, která bude vydána dvojjazyčně.

Budování kapacit místní správy, organizací občanské společnosti a soukromého sektoru v autonomní oblasti Vojvodina, Srbsko

Tento roční projekt Olomouckého kraje podpořený z finančních prostředků Ministerstva zahraničních věcí ČR a Olomouckého kraje navázal na dlouhodobou spolupráci Olomouckého kraje s autonomní oblastí Vojvodina v Srbsku. ARPOK jako partner projektu koordinoval jednotlivé aktivity projektu.

V červenci 2008 byl realizován třídenní identifikační seminář pro zástupce státní správy, soukromého a neziskového sektoru z autonomní oblasti Vojvodina v Bačce Topole, nedaleko srbské Subotice ve Vojvodině. Seminář proběhl za spolupráce tří českých subjektů - Olomouckého kraje, soukromé firmy ROSIVA Šumperk s.r.o. a ARPOKu. Cílem semináře bylo rozšíření a prohloubení přímých kontaktů mezi všemi přítomnými subjekty z Olomouckého kraje a autonomní oblasti Vojvodina a zmapování potřeb jednotlivých zastoupených institucí a organizací z Vojvodiny. Dále se jednalo o možnostech spolupráce s přítomnými českými zástupci.

Vize organizace

- přispět ke snižování chudoby v rozvojovém i rozvinutém světě a k vytváření společnosti, která je otevřená k různým názorům, odpovědná a aktivní.

Poslání organizace

- prostřednictvím globálního rozvojového vzdělávání (GRV) a osvěty zvyšovat povědomí žáků, studentů, učitelů i široké veřejnosti o aktuálních globálních tématech a tím přispět k rozvoji občanské společnosti v ČR i zahraničí. Lidé v této společnosti se zajímají a aktivně zapojují do dění kolem sebe, rozumí souvislostem, kriticky přijímají informace, jsou si vědomi možností volby a chovají se dle toho.

Cíle organizace

- zprostředkovat kontakt mezi rozvojovým a rozvinutým světem,
- poskytovat pedagogům nástroje pro začleňování globálního rozvojového vzdělávání do vzdělávacích kurikul a do výuky,
- naplňovat a podporovat Národní strategii globálního rozvojového vzdělávání 2011-2015,
- potírat extremistické názory nerespektující lidská práva,
- poskytovat informace veřejnosti a přispět k veřejné debatě o aktuálních globálních tématech,
- předávat a sdílet zkušenosti pracovníků ARPOKu s dobrovolníky a praktikanty,
- budovat respektovanou a stabilní pozici ARPOKu v neziskovém sektoru v ČR, Olomouci a Olomouckém kraji.

Пříloha 2

Пřeklad prezentace neziskové organizace v ruštině

Организация гуманитарной помощи и помощи в целях развития Оломоуцкой области, общепольное общество

Общепольное общество Организация гуманитарной помощи и помощи в целях развития Оломоуцкой области было основано в сентябре 2004 г. Оломоуцкой областью и Университетом им. Палацкого в Оломоуце. Нашей главной целью является организация сотрудничества в области развития и гуманитарной помощи за границей и в Чешской Республике. Неотъемлемой частью является установление и поддержка связей с партнерами не только в развивающихся, но также в развитых странах.

Университет им. Палацкого в Оломоуце предоставляет сильную профессиональную базу, и поэтому следующей целью организации может быть глобальное образование и предоставление информации о сотрудничестве в области развития и гуманитарной помощи.

Организация гуманитарной помощи и помощи в целях развития Оломоуцкой области – это один из членов платформы «Чешский форум сотрудничества в области развития» и один из членов «Союза неприбыльных организаций Оломоуцкой области».

Организация гуманитарной помощи и помощи в целях развития Оломоуцкой области занимается двумя видами проектов – во-первых, сотрудничеством в области развития, во-вторых, образованием в области развития. Проекты сотрудничества в области развития осуществляются в Молдавии, Монголии и Сербии. Проекты образования в области развития осуществляются в школах в Чешской Республике.

Глобальное образование в области развития

Глобальное образование в области развития является непрерывным процессом образования на протяжении всей жизни, содействующий пониманию разницы и сходства в уровне жизни разных людей в развивающихся и в развитых странах, облегчая понимание экономических, социальных, политических, экологических и культурных процессов, под влиянием которых они находятся. Глобальное образование

в области развития содействует развитию умений, формированию ценностей и установок так, чтобы люди были в состоянии активно решать местные и глобальные проблемы. Глобальное образование в области развития направлено на принятие ответственности за формирование мира, где все люди имеют возможность вести достойную жизнь.

Главные темы глобального образования в области развития:

- Глобализация и взаимообусловленность отдельных частей мира (экономическая глобализация, включая глобализацию мировой торговли и этического потребительства; культурная, социальная и политическая глобализация, миграция населения в мире, международные учреждения)
- Права человека (всеобщие права человека, права детей и пенсионеров, дискриминация и ксенофобия, демократия и справедливое правление, равенство мужчин и женщин)
- Глобальные проблемы (нищета и неравновесие, низкая мера образованности, проблемы здоровья, недоедание и голод, недостаток воды пригодной для питья, окружающая среда, прирост населения, конфликты и насилие)
- Гуманитарная помощь и сотрудничество в области развития (развитие, его понимание и культурная обусловленность, цели развития для тысячелетия, история, мотивы, принципы, участники международной гуманитарной помощи и сотрудничества в области развития, деятельность Чешской Республики и ЕС в области гуманитарной помощи и сотрудничества в области развития)

Проекты образования в области развития

«Мульти-култи»

О проекте

Проект «Мультикультурное воспитание в Оломоуцкой области» содействует совместной жизни национально и этнически отличающихся групп населения, иностранцев и представителей большей части общества. С помощью методических справочников, семинаров для учителей и веб-сайта, проект намерен на внедрение

мультикультурного воспитания в процесс обучения в начальных и средних школах в регионе Центральная Моравия. Педагогам средних школ, гимназий, лицеев и техникумов одновременно предлагается возможность осуществления внештатными преподавателями организации образовательной программы прямо в школах. Образовательные программы знакомят учеников с традициями, обычаями и религией семи определенных меньшинств, живущих на территории Чешской Республики с использованием интерактивных форм обучения и в виде активного участия в программе.

Мультикультурное воспитание

Посредством образовательных программ, мультикультурное воспитание стремится к выработке способности людей понимать и уважать другие культуры, устранять или ослаблять этнические или расовые предрассудки. Мультикультурное воспитание имеет серьезное значение в связи с формированием отношений к иммигрантам, представителям других наций, культур, рас и т. п. Обзорная тема Мультикультурное воспитание дает ученикам начальных школ возможность ознакомиться с пестротой различных культур, с их традициями и ценностями. На фоне указанной многообразности ученики могут лучше осознать и свою собственную культурную идентичность, традиции и ценность. Мультикультурное воспитание – это путь к познанию собственных культурных корней обоснования и пониманию других культур. Оно воспитывает чувство справедливости, солидарности и терпимости, приводит к пониманию, к уважению постоянно растущей социо-культурной многообразности.

«Аняна – дети и мир»

О проекте

В рамках проекта был создан методический материал, который дает возможность педагогическим сотрудникам детских садов и первого и второго классов начальных школ включить мультикультурные темы развития в обучение. Методический материал предоставит детям возможность приблизить другие страны в их культуру путем познания жизни определенного ребенка в определенной стране. Материал включает

фотографии и короткую историю о детях в развивающихся странах. Для проекта выбирались дети из приоритетных для заграничного сотрудничества Чешской Республики в области развития стран, в том числе из Анголы, Боснии и Герцеговины, Йемена, Молдавии, Монголии, Сербии, Вьетнама и Замбии. Часть методического материала посвящена Вьетнаму и дополнена историей ребенка из Вьетнама, живущего в Чешской Республике. Каждому ребенку посвящена короткая история и несколько фотографий, изображающих его повседневную жизнь (как он развлекается, с кем живет, что ест и т. д.). Методический материал охватывает историю девяти детей. Частью проекта является также передвижная выставка, дополняющая методический материал. Выставка составлена из фотографий детей, входящих в методический материал. Таким образом, родители имеют возможность увидеть выставку и, благодаря ним, ознакомиться с детьми из развивающихся стран. Они ознакомятся с историями тех же детей, которых знают их дети по методическому материалу.

«Полный кувшин культур»

О проекте

Дни проекта посвящены восьми приоритетным для чешского заграничного сотрудничества в области развития странам (Ангола, Босния и Герцеговина, Йемен, Молдавия, Монголия, Сербия, Вьетнам и Замбия). Один день проекта всегда посвящен лишь одной стране. Страна представлена в более широком географическом контексте, дается информация, например, о том, где она расположена, о культурных спецификах данной страны, о ее положительных и отрицательных чертах. Ученики поймут различия между гуманитарной помощью и сотрудничеством в области развития, а также узнают, зачем Чешская Республика помогает данным странам и какие конкретные проекты там осуществляются. Дни проекта используют интерактивные методы, основанные прежде всего на работе в группах, т. е., на работе с текстом и языком, на народных играх, двигательной активности, драматизации, на художественной разработке тем, ориентации по картам, традиционной музыке, на презентации в PowerPoint, дискуссии и т. п.

«Мир в школу по-другому»

О проекте

Проект «Мир в школу по-другому» состоит из двух программ обучения для учеников пятого и шестого классов средних школ. Преподаватели организации реализуют программы обучения прямо в школах. В ходе программы лекторы используют интерактивные методы: брейнсторминг, работу в группах, дискуссию, симуляцию игры и др. С помощью брейнсторминга, дискуссии и других интерактивных методов ученики развивают свое критическое мышление и находят решение актуальных проблем современного мира.

Образовательные программы

«Земля-Муравейник (человек и глобальные проблемы современного мира)»

Посредством дискуссии, переживаний и сотрудничества ученики осознают взаимообусловленность глобальных проблем современного мира. Они постараются предложить возможные решения проблем, как, например, растущее число населения в мире, живущего в нищете, ухудшающееся качество окружающей среды, разница в уровне жизни между людьми, живущими в развитых и развивающихся странах, миграция и связанные с ней конфликты. Из определенных примеров, ученики попробуют определить глобальные проблемы. Ученики развивают свое критическое мышление и способность аргументации поиска взаимосвязей.

«Дома у нас иностранец (уважение различий – мультикультурное воспитание и понимание)»

Ученики осознают разные подходы к пониманию различных культур и религий. С помощью интерактивного метода взаимодействия и работы с текстом они усвоят основные понятия из области мультикультурного воспитания. На основе дискуссии и аргументации, ученики узнают, как рождаются предрассудки (расовые, религиозные и другие), как их избегать, и как они отличаются от стереотипов. Мультикультурное воспитание развивает у учеников понимание и их уважение других культур, понимание понятий терпимость, права человека и их соблюдение.

«Народ народу»

О проекте

Проект «Народ народу» состоит из пяти образовательных программ и одного образовательного цикла для учеников средних школ и гимназий. Преподаватели организации реализуют программы обучения прямо в школах. В ходе программ лектора используют интерактивные методы: брейнсторминг, работу в группах, дискуссию, симуляцию игры и другие.

«Глобальная деревня (человек и глобальные проблемы современного мира)»

На основе дискуссии, переживаний и сотрудничества ученики осознают взаимосвязанность глобальных проблем современного человечества. Они постараются предложить возможные решения проблем, как, например, растущее число населения, живущего в нищете, ухудшающее качество окружающей среды, неравновесие между людьми, живущими в развитых и в развивающихся странах, миграция и связанные с ней конфликты, заболевания (ВИЧ/СПИД, малярия и др.), глобализация и нарушение прав человека. Отдельные проблемы показаны на конкретных примерах из разных частей мира. Ученики и студенты развивают свое критическое мышление, способность аргументации и поиска взаимосвязей.

«Другие страны, другие нравы (уважение отличий – мультикультурное воспитание и сочувствие)»

Ученики осознают различные подходы к восприятию разных культур и религий. С помощью интерактивного метода и работы с текстом они осознают основные понятия из области мультикультурного воспитания. На основе дискуссии и аргументации ученики обнаружат, как рождаются предрассудки (расовые, религиозные и т. п.), как их избегать и как они отличаются от стереотипов. Мультикультурное воспитание вырабатывает у учеников понимание и их уважение к другим культурам, развивает их терпимость и понимание понятий прав человека и необходимость их соблюдения.

«Заколдованный круг нищеты (проблемы нищеты и миграции)»

Ученики осознают, что нищета является комплексной проблемой, с которой связаны и другие глобальные проблемы. С помощью метода сотрудничества они сравнивают разные понимания нищеты и ее последствия в определенных случаях из всего мира (в развивающихся и в развитых странах). Они обнаружат, что настоящая проблема касается не только развивающихся стран, но они познакомятся и с официальной дефиницией нищеты в соответствии с ООН. С помощью метода брейнсторминга и дискуссии, ученики осознают некоторые причины и последствия миграции.

«Невидимая рука рынка (международная торговля, задолженность, Справедливая торговля)»

Ученики и студенты обнаружат внутреннюю взаимосвязанность международной торговли и они приобретут основную информацию о местонахождении ресурсов в мире и их расходовании. Ученики имеют возможность обсуждать темы разделения нашей планеты на богатые и небогатые страны и темы разных ипостасях глобализации. Внимание будет обращено на значение международных учреждений в пределах международного порядка и на проблему задолженности развивающегося мира. С помощью интерактивного метода ученики будут искать выход из неравенства в международной торговле. Они познакомятся с понятием «Справедливая торговля», которая старается помочь альтернативным способом производителям из развивающихся стран на международном рынке.

«Сотрудничество в области развития в сопоставлении с гуманитарной помощью»

Ученики знакомятся со значением и основными принципами сотрудничества в области развития и гуманитарной помощи, включая различия между ними. Программа обращает внимание на деятельность заграничного сотрудничества в области развития Чешской Республики, Евросоюза и других стран, а также и на чешские и международные неправительственные организации. Ученики и студенты узнают о целях развития тысячелетия и об конкретных проектах сотрудничества в области

развития. В активной дискуссии они сформируют свой подход к настоящему вопросу, и приобретут информацию о возможностях включения в программу.

Цикл «Развивающийся мир»

Речь идет о целом цикле вышеуказанных программ, который знакомит учеников с современными проблемами развивающихся стран. Интерактивной формой ученики узнают о теме бедности, задолженности, о различиях культур в разных частях мира, о заболеваниях (ВИЧ/СПИД, малярия и др.), о неравномерном доступе к ресурсам или о миграции. Программа знакомит учеников со значением и основными принципами сотрудничества в области развития и гуманитарной помощи. В рамках цикла ученики развивают свое критическое мышление, умение аргументации и поиска взаимосвязей.

Проекты сотрудничества в области развития

Молдавия

Молдавия является небольшой континентальной страной, расположенной недалеко от берегов Черного моря. Она граничит с Румынией и Украиной.

Молдавия – это самая бедная страна Европы и типичная, так называемая, развивающаяся страна. Она является одной из приоритетных для официальной чешской помощи в целях развития стран. Это значит, что чешское правительство старается помогать Молдавии преимущественно в области финансов и технологии, на основе разных проектов в области развития, и одновременно осуществляет двустороннее сотрудничество с правительством Молдавии. Главной областью помощи является охрана окружающей среды, очистка гидроресурсов, дальше развитие образования высших учебных заведений, предотвращение миграции и стабилизация социальных мигрантов, выехавших на работу в другие страны Европы. Чешская Республика ежегодно предоставляет молодым молдованам определенное количество правительственных стипендий, которые, таким образом, имеют возможность учиться у нас в стране.

Проект «Education across the borders»

«Education across the borders» являлся полугодовым пилотным образовательным проектом, назначенным для педагогических сотрудников в Молдавии, работающих с

детьми и молодежью, находящихся под угрозой в разных областях Молдавской Республики, самой бедной стране Европы. Проект был частично поддержан финансовыми средствами фондов «Open Society Fund Praha» и «Fundatia Soros – Moldova». Непременным условием осуществления настоящего и будущих проектов является партнерство молдавской неправительственной организации «Prietenii Copiilor», с которой мы планируем и другие совместные проекты.

Целью проекта «Education across the borders» являлись поддержка и развитие альтернативного вида воспитания в организациях для группы детей и молодежи в Молдавии, находящихся под угрозой, также повышение числа педагогических сотрудников в вышеуказанных организациях так, чтобы они были способны пользоваться методами образования, которые приводят к обратной социализации ребенка из детского дома в общество.

Следующей частью проекта являлась недельная стажировка двенадцати избранных участников обучения в ЧР в ноябре 2008 г. В течение вышеуказанной недельной стажировки в Праге и в Оломлужской области, представители Молдавии посетили неприбыльные организации, работающие с детьми и проблемной молодежью, а также школы и детские дома. Частью настоящей стажировки являлась также встреча участников с представителями государственного управления. Целью было показать педагогам из Молдавии разные формы работы с детьми и молодежью, представить отдельные организации и участников помощи детям, находящихся под угрозой и представить масштабы образования и воспитания в заведениях в ЧР.

Монголия

Монгольская республика расположена в восточной части центральной Азии. Общая площадь – 1 566 500 кв. км, поэтому Монголия является седьмой по величине страной в Азии и девятнадцатой в мире. Она также принадлежит к малозаселенным странам в мире. Монголия граничит с Россией на севере (3 543 км) и с Китаем на юге (4 677 км). Монголия является обширной континентальной страной, расположенной в восточной части центральной Азии. Сотрудничество между Чешской Республикой и Монголией длится уже с 50 гг. прошлой столетии. В 2004 г. Монголия стала одной из восьми приоритетных для заграничного сотрудничества в области развития ЧР стран.

«Partnership for Nature»

В 2007 г. «Организация гуманитарной помощи и помощи в целях развития Оломоуцкой области» начала реализовать проект «Партнерство для природы» (Partnership for Nature), целью которого является повышение числа представителей негосударственных организаций Монголии и местных общин в области охраны природы. Партнеры проекта – «Фонд Партнерство», филиал международной организации «Всемирный фонд защиты природы» в Австрии и организация «People Centered Conservation» из Монголии.

Сербия

Сербия расположена в Панонской низменности на Балканском полуострове. Сербия является континентальным государством, у которого доступ к Адриатическому морю через Черную Гору и к Черному морю через реку Дунай. Сербия граничит со следующими государствами: Румынией, Вулгарией, Боснией и Герцеговиной, Хорватией, Македонией, Черной Горой, Венгрией и Албанией.

Современная история Сербии связана с лицом Слободана Милошевича, бывшего президента Югославии и Сербии, который был вовлечен почти во все конфликты на территории тогдашей Югославии. Правительство Милошевича привело Сербию в изоляцию и бедность. В 2006 г. Черная Гора стала самостоятельной и впоследствии Сербия объявила независимость 5-го июня 2006 г.

Образование и развитие автономной области Войводина

Проект «Образование и развитие автономной области Войводина» продолжает итоги семинара прошлого года, осуществленного в рамках проекта «Повышение числа мест в местном управлении, организациях гражданского общества и частного сектора в автономной области Войводина». Цель проекта – это поддержка партнерских организаций местного управления, самоуправления и субъектов гражданского общества. Деятельность проекта направлена на передачу ноу-хау, разделение опыта с трансформацией экономики и общества, повышения числа мест для качественного управления по общественным делам (Good Governance), и, не в последнюю очередь, на опыт ЧР с членством в Евросоюзе.

Частью проекта является организация двух трехдневных семинаров/конференций для представителей местного управления, самоуправления и неприбыльной отрасли автономной области Войводина. Первая конференция состоится 15 - 17 июня 2009 г. В Новом Саду, Войводина. Цель конференции «Опыт Оломоуцкой области с проектами Европы» - это передача опыта Оломоуцкой области использования средств из фондов ЕС. В ходе работы конференции представятся возможности использования финансов из Заграничного сотрудничества в области развития ЧР или формирование микрообластей как инструменты для приобретения средств из ЕС.

Сопровождающей деятельностью целого проекта является строение выставки фотографий о культурной жизни в Оломоуцкой области. Выставка будет торжественно открыта в рамках первой конференции и будет дополнена сопроводительной публикацией, изданной на двух языках.

Повышение мест в местном управлении, организаций гражданского общества и частного сектора в Автономной области Войводина, Сербия

Настоящий годовой проект Оломоуцкой области поддержан финансовыми средствами министерства иностранных дел ЧР и Оломоуцкой области, продолжив долгосрочное сотрудничество Оломоуцкой области с автономной областью Войводина в Сербии. «Организация гуманитарной помощи и помощи в целях развития Оломоуцкой области» является партнером проекта и координирует отдельные деятельности проекта.

В июле 2008 г. был осуществлен трехдневный направленный на идентификацию проблем семинар для представителей государственного управления, частной и неприбыльной отрасли из автономной области Войводина в Бачке Тополе, недалеко Суботицы, Войводина, Сербия. Семинар состоялся в сотрудничестве с тремя чешскими субъектами – Оломоуцкой областью, частным предприятием «Росива Шумперк ООО» и «Организацией гуманитарной помощи и помощи в целях развития Оломоуцкой области» .

Цель семинара – расширение и углубление прямых контактов между всеми присутствующими субъектами из Оломоуцкой области и автономной области Войводина, и рассмотрение потребностей отдельных представленных учреждений и

организаций из Войводины. Далее дело касалось возможностей сотрудничества с присутствующими чешскими представителями.

Перспективы организации

- Внести значительный вклад в уменьшение нищеты в развивающихся и в развитых мирах, и в формирование общества, которое открытое к разным мнениям, и ответственное и активное

Назначение организации

- С помощью глобального образования в области развития и просвещения повышать сознание учеников, учителей и широкой общественности об актуальных глобальных темах и содействовать развитию гражданского общества в ЧР и за границей. Люди в современном обществе интересуются и активно принимают участие в событиях вокруг них, понимают их взаимосвязи, критически принимают информацию и они уверены в том, что имеют возможность выбора и поэтому они ведут себя согласно этому.

Цели организации

- Опосредовать контакты между развивающимся и развитым мирами
- Предоставлять педагогам инструменты для включения глобального образования в области развития в программы образования и в обучение
- Осуществлять и поддерживать «Национальную стратегию глобального образования в области развития 2011 – 2015 гг.».
- Устранять радикальные взгляды, не уважающие права человека
- Предоставлять информацию общественности и содействовать публичной дискуссии об актуальных глобальных темах
- Делиться опытом сотрудников Организации гуманитарной помощи и помощи в целях развития Оломоуцкой области с добровольцами и стажерами
- Формировать уважаемое и постоянное положение Организации гуманитарной помощи и помощи в целях развития Оломоуцкой области в неприбыльной отрасли в ЧР, городе Оломоуц и в Оломоуцкой области

Příloha 3

Glosář k překladu

AIDS (Acquired Immune
Deficiency Syndrome)

aktér

aktér mezinárodní
humanitární pomoci

autonomní

autonomní oblast

demokracie

diskriminace

finance

fond

Světový fond na ochranu
přírody
Evropský fond

globalizace

globalizace světového
obchodu
ekonomická globalizace
globální problémy

HIV (Human Immunodeficiency
Virus)

chudoba

začarovaný kruh chudoby
snížení chudoby

СПИД (**синдром** приобретенного
иммунодефицита)

участник, -а, *м.*

участник международной
гуманитарной помощи

автономный, -я, -ое

автономная область

демократия, -ии, *жс.*

дискриминация, -ии, *жс.*

финансы, -ов, *мн.*

фонд, -а, *м.*

Всемирный фонд защиты
природы
фонд ЕС

глобализация, -и, *жс.*

глобализация мировой
торговли
экономическая глобализация
глобальные проблемы

ВИЧ (**вирус** иммунодефицита
человека)

нищета, -ы, *жс.*

заколдованный круг нищеты
уменьшение нищеты

imigrant	мигрант , -а, м.
instituce	учреждение , -я, ср.
mezinárodní instituce	международное учреждение
komunita	община , -ы, жс.
lidská práva	права человека , мн.ч.
základní lidská práva	всеобщие права человека
narušení lidských práv	нарушение прав человека
dodržování lidských práv	соблюдение прав человека
malárie	малярия , -ии, жс.
menšina, minorita	меньшинство , -а, ср.
migrace	миграция , -и, жс.
důsledek migrace	последствие миграции
příčina migrace	причина миграции
mikroregion	микрорегион , -и, жс.
multikulturní	мультикультурный , -я, -ое
multikulturní výchova	мультикультурное воспитание
multikulturní téma	мультикультурные темы
neziskový	бесприбыльный , -я, -ое
nezisková organizace	бесприбыльная организация
neziskový sektor	ale неприбыльная отрасль
obchod	торговля -и, жс.
Spravedlivý obchod (Fair Trade)	Справедливая торговля
organizace, agentura	организация , -и, жс.
mezinárodní nevládní	международная
organizace	неправительственная
	организация
podvýživa	недоедание , -я, ср.

pomoc	humanitární pomoc rozvojová pomoc	помощь , -и, жс. гуманитарная помощь помощь в целях развития
populační růst		прирост населения , -а, м.
prioritní	prioritní země	приоритетный , -я, -ое приоритетная страна для чего
producent		производитель , -я, м.
socializace	socializace dítěte	социализация , -и, жс. социализация ребенка
správa	místní správa státní správa zástupci státní správy samospráva	управление , -я, ср. государственное управление представители государственного управления самоуправление
trh		рынок , -нка, м.
unie	Evropská unie Unie neziskových organizací Olomouckého kraje	союз , -а, м. Европейский Союз (ЕС, Евросоюз) Союз неприбыльных организаций Оломоуцкой области
vzdělání, vzdělávání	globální rozvojové vzdělávání	образование , -я, ср. глобальное образование в области развития
vzdělanost	nízká míra vzdělanosti	образованность , -и, жс. низкая мера образованности
webový portál, webové stránky		веб-сайт , -а, м.
xenofobie		ксенофобия , -и, жс.
zadluženost	problematika zadluženosti	задолженность , -и, жс. проблема задолженности

životní prostředí

ochrana životního
prostředí

окружающая среда, -ы, жс.

охрана окружающей среды